

*Handelyngen des particulieren synodi van Noort-
hollant, gehouden binnen Enckhuysen den IX Octo-
bris ende volgens int jaer 1618.*

Nadat de vuytgesonden broederen der classen van Noorthollant byeen-gecomen waren, heeft D. HERMANNUS GERHARDI de vergaderynge aengevangen met aenroepynge van de name Godes ende de credentien gelesen zynde, zyn bevonden dese volgende persoonen afgevaerdicht te zyn:

Vuyt den classe van Enckhuysen:

ABRAHAMUS à DOORESLAER, predicant tot Enckhuysen.

WILLEM WILLEMSSEN, predicant tot Boekerspel, gesubstituert in de plaetse D. HERMANNI, die by de meeste stemmen der classen met D. PLANCIO was geordonneert te verschynen op de synodale vergaderynge van Zuyt-hollant.

JAN FRANSSSEN HOOMAN, ouderlyng tot Enckhuysen.

DIRCK MOURISZ, ouderlyng in Grootebroeck.

Vuyt den classe van Eedam:

SAMUEL BARTOLDI, predicant tot Monickendam.

ROBERTUS PUPPIUS, predicant tot Eedam.

JACOB CLAESSEN POLS, ouderlyng tot Eedam.

JACOB SYMONSSEN SEM, ouderlyng tot Monickendam.

Vuyt het gedeelde classis van Alekmaer,

Ter eener zyde:

VINCENTIUS MEUSEVOET, predicant tot Scagen.

JACOBUS ALBERTI, predicant tot Koedyck.

JAN BOUWENSZ, ouderlyng tot Alekmaer.

CLAES CORNELISSEN, ouderlyng tot Scagen.

Ter ander zyde

Was niemant verschenen, dan van harentwegen was een brief gesonden, inhoudende redenen waerom zy niet quamen, doch niet zonder merckelycke beschuldynge zoo vant sinodale classis als anderssins etc., gelyck oock BODICHERUS bysonderlyck een brief gesonden hadde van excuse, waerom hy op de vergaderynge niet conde verschynen.

Vuyt den classe van Haerlem:

JOANNES JUNIUS, predicant tot Assendelft.

BALTAZAR VAN ¹⁾ BEAUMONT, predicant tot Sparendam.

PIETER TYSSEN, ouderlyng tot Wurmer.

ARIS CORNELISSEN, ouderlyng tot Saenredam.

Vuyt den classe van Amsterdam :

JACOBUS ROLANDUS, predicant tot Amsterdam.

PHILIPPUS RULAEUS, predicant tot Naerden.

JASPER ZEGESEN, ouderlyng tot Amsterdam.

SIMON JACOBZ VERHOEF, ouderlyng tot Naerden.

Vuyt het gedeelde classis van Hoorn,

Ter eener syden :

RIPPERTUS SIXTI, predicant in de Ramen ²⁾ tot Hoorn.

GYSBERTUS à SCOTEN, predicant tot Sibekarspel.

PIETER WILLEMSEN, ouderlyng in de Ramen ²⁾ tot Hoorn.

JAN HENDRICXZ, ouderlyng tot Hauwaert.

Ter ander zyde :

ISAACUS WELSINGIUS, predicant in de openbare kerecke tot Hoorn.

JOANNES FLEURKENS, predicant tot Midwoude.

Syn oock met behoorlycke credentie van wegen de Ed. Mog. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant op de vergaderynge verschenen de erentfeste, wyse, welgeleerde heeren, de heeren mr. ADRIAEN JUNIUS, raedt ordinaris in den Hove van Hollant, ende ALBERT FRANSSEN BRUYNYNG, secretaris der stede Enckhuysen, in wiens plaetse, overmits zyn vertreck naer den Hage, gesuccedeert is de eerwaerdighe heere burgermeester ZEGE DIRCXZ ³⁾.

Syn oock den 12^{en} October met behoorlycke credentie van wegen het synodus van Zuythollant tot onderhoudynghe der correspondentie aengecommen D. ELEAZARUS SWALMIUS ende D. LEO LEONINUS ⁴⁾, predicanten tot Schiedam ende in den Nieuwenhorn respectie.

Syn vercoren by de meeste stemmen :

tot praesidem D. JACOBUS ROLANDUS,

tot assessorem D. VINCENTIUS MEUSEVOET,

tot scribam D. ABRAHAMUS à DOORESIAER.

Den tyt der byeencompste is by de E. vergaderynge bestemt des voormiddaechs van acht uren tot den elven ende des namiddaechs van twee uren tot den vyven.

¹⁾ »van» ontbreekt in F. ²⁾ »in de Ramen» ontbr. in B en E. ³⁾ »Zeger Dirxz» F heeft »Zeger Dirxsz Scharlaken». ⁴⁾ »Leo Leoninus» B, E, F en G hebben »Leoninus Leo».

Alzoo die van de classe van Hoorn waren gecompareert met hun sesen, te weten vier vuyt het eene ende twee vuyt het ander gedeelte, so is by de vergaderynge met de meeste stemmen verstaen, dat de twee van het Remonstrantsche gedeelte zullen gekent worden voor medeleden deses sinodi ende de andere met hun vieren niet meer als twee stemmen vuytmaken.

Alzoo die vant Remonstrantsche gedeelte in de classe van Alckmaer ende Hoorn schriftelyck ende mondelyng swaricheyt gemaect hebben overt niet zenden van de gravamina (twelck de gecommiteerde vant synodale classis verclaerden geschiet te zyn om den kercken geen prejuditie te geven, mits haer onderwerpene in desen het oordeel des sinodi), so is by de vergaderynge verstaen, dat het classis synodael ten aensien van hare bygebrachte redenen niet zoozeer en is te beschuldigen overt niet vuytschryven van de gravamina als wel de partyen zelve, omdat se, wel wetende tgebruyck der kercken, de hare niet hebben gesonden Ende geproponeert zynde, of men niet alsnoch de gravamina soude mogen overzenden, is verstaen, dat zulex na de tegenwoordige gelegentheynt niet practyckabel sy. Doch alzoo die van Hoorn versochten, so daer yet nopende de gravamina voorviel in de vergaderynge, waerop zy niet genoegh geinstrueert mochten zyn, dat zy in zuleken gevalle mochten reces nemen, verclarende dat se haer alsdan gecontenteert hielden, so is haer zulex geaccordeert met bedyng, dat hetzelve blyve tot discretie van de vergaderynge. Doch om voor te comen het nemen van reces, twelck de vergaderynge lange mochte ophouden, is haer naderhant op haer versoek een copye van de gravamina vergunt om die voor een dach ofte twee te communiceren met haer medebroederen, onder bedyng dat se deselve geenssins misbruycken.

Dewyle int voorgaende mentie gemaect is van Remonstrantschen gedeelte, hebben D. WELSINGIUS ende FLEURKENS geprotesteert, dat se noch Remonstranten noch van Remonstranten gesonden syn, ende begeert, dat dezelve haere protestatie geregistreert werde, twelck haer geaccordeert is.

Alzoo het absenterende gedeelte van Alckmaer in haer schryvens be-
neffens de gemoveerde zwaricheyt op de gravamina oock noopte, dat se
absenteerden, alsof het haer niet veylich genoegh was alhier te compareren,
is goetgevonden op den 10 October haer terugge te schryven als volcht:

Eersame welgeleerde.

Uwer L. missive hebben wy op heden in onse vergaderynge gelesen
ende de redenen van absentie, by uwer E. gemoveert, verstaen ende
overwogen. Dient daerop voor antwoorde, dat wy niet anders en connen
oordeelen, of dezelve gemoveerde redenen zyn gansch ongefundeert ende

inzonderheyt de reden, genomen van de onveylicheyt der plaetse, geheel impertinent, ende verstaen dienvolgens dat uwe E. hare gecommiteerde alsnoch behooren te zenden ende dezelve hare swaricheden op de vergaderinghe doen voorstellen om het advys derselver daerop te hooren ende verstaen. Hiermede etc.

Op dit schryven hebben die vant Remonstrantsche gedeelte van Alckmaer twee persoonen met credentie afgevaardicht, die op den 19 October ter vergaderinghe zyn ingestaen ende hare credentie hebben overgelevert, dewelcke bevonden synde van woort te woort aldus te luyden:

Alhoewel de broeders predicanten ende ouderlyngen des classis, binnen Alckmaer ordinare vergaderinghe houdende, verstaen goede redenen te hebben om te mogen absenteren van de synode, tegenwoordelyck binnen Enckhuysen vergadert, hebben evenwel om alle quaet nadencken te beter voor te comen goetgevonden derwaerts op den synodum voorsch. te committeren, gelyck zy committeren mits desen, dese twee hare beminde medebroederen in Christo NICOLAUM BODICHERUM ende JOANNEM DIBBETIUM, predicanten respectie tot Alckmaer ende Harynghuysen, vertrouwende dat zy in voorvallende zaken aldaer zullen doen, na zy zullen verstaen te behooren, doch alsoo dat dese commissie niet en strecke tot eenighe prejuditie van de christelycke vryheyt, den classi voorsch. competerende. Actum in hare classicale vergaderinghe desen 15 Octobris 1618.

Ende vuyt laste der voorsch. vergaderinghe onderteekent

PHILIPPUS PYNAKER als praeses classis.

So is eendrachtelyck by de vergaderinghe verstaen, dat noch de credentie voorsch. noch de gecommiteerde vuyt cracht van dezelve credentie in dese synodale vergaderinghe ontfancklyck zyn, dewyle de credentie den synodo opt hoochste praejudiceert, alsoo de committerende wel expresselyck int eynde bedynghen, dat dezelve hare commissie niet en zoude strecken tot eenige praejuditie van de christelycke vryheyt haerlieden (gelyck zy zeggen) competerende ende dienvolgens daermede haer het oordeel des sinodi (gelyck behoort) niet en onderwerpen, behalven dat BODICHERIUS, niet zynde in actuelen dienst als noch het predickamt noch het ouderlyngscap bedienende (gelyck hy zelve in zeker geschrift, by hem ter vergaderinghe overgelevert, bekendt), niet gequalificeert en is om in dese vergaderinghe als een medelidit ontfangen te werden.

De verhandelde zaken zyn dese:

I.

De ¹⁾ acten des naestvoorgaenden synodi, anno 1608 gehouden tot Hoorn

¹⁾ E heeft bij dit art. in margine: »Resumtie der acten des laestgehouden synodi.»

(want de particuliere synoden nu 10 jaren lang waren afgesneden geweest) syn gelesen.

Ende bevonden zynde vuyt de lecture vant 3 artyckel, dat de Catechismus niet allenthalven gepredickt wert nae tbesluyt des synodi, te vooren daerop genomen, is de vorige resolutie hernomen ende elck eenen belast in zyn classe de Catechismus-predicatie te bevorderen, te meer omdat de tegenwoordige gelegentheyte des tyts dezelve opt hoochste vereyscht, ende dat de respective classen, de zake voor gerecommandeert houdende, daerop naerstighe enqueste doen ende tot dien eynde versorgen, dat allenthalven des Sondaechs twee predicatie aengestelt werden.

Aengaende het 11¹⁾ artyckel is ingebracht, de onderteeckenynge van Confessie ende Catechismus by alle de classen gedaen te zyn wtgesondert by eenige in de classen van Alckmaer ende Hoorn, die daerover zwaricheyt maeckten.

II.

Alzoo²⁾ in de kercke van Haerlem nu eenen geruymen tyt was in swange geweest zekere groote swaricheyt, so hebben D. SOUTERIUS ende zyne assistenten, afgesonden van de oude ouderlyngen, diaconen ende het meeste deel der litmaten aldaer als aenleggers, schriftelyck vertoont de beginselen ende voortgang van de tegenwoordige swaricheden in de kercke voorsch. ende versocht ontslagynge van de drye predicanten GEYSTERANUS, JUNIUS ende SPRANCKHUYSEN ende instellynge van andere in de plaetse van dezelve benefens SOUTERIUM mitsgaders degradatie van de nieuwe kerckenraedt als onwettelyck ingecomen ende herstellynge van alles op den ouden voet.

Aen dander cant hebben de drye voornoemde predicanten met hare geassocieerde, afgesonden van den tegenwoordighen kerckenraet ende diaconen als verweerders, mondelyng versocht, dat men haer wilde bekent maken, wat beschuldynge tegen haer mochten ingebracht werden om haer daerop te verantwoorden, alzo zy verclaerden haer in dese gantsche actie binnen de palen van defentie te zullen ende willen houden ende tegens SOUTERIUM ende de zyne niet en hadden in te brenghen boven hetgene by den classen van Haerlem soude ingebracht werden. Ende dewyle zy versochten, dat men haer ter hant stellen wilde de geschriften van hare aanclageren, opdat se hare antwoorde schriftelyck ende soo cort als doenlyck daerop mochten inbrenghen onder belofte van dezelve ongequetst te laten ende geen copye daarvan te nemen, soo is

1) »11" C heeft »9", doch al de andere codd. hebben terecht 11, waarom wij hier de fout van C verbeterd hebben. 2) E heeft bij dit art. in margine: »Swaricheyt in de kerke van Haerlem".

haer zulcx geaccordeert. Ende zyn haer dienvolgens naer voorgaende lecture, in de vergaderynge gedaen, overgelevert: I. een remonstrantie, inhoudende een beschuldynge van ses stucken, als belangende 1. het invoeren van de nieuwe kerckelycke ordre van den jare 1591 ende het confuselyck incomen van SPRANCKHUYSEN predicant na dezelve ordre, 2. alsoock des nieuwen kerckenraets, ten 3. tbreken van zeker accoort etc., 4. de verachtynge des classis van Haerlem, 5. de vuytgegeven calumnieuse boecken van SPRANCKHUYSEN ende ISAAC JUNIUS, 6. tonstichtelycke by haer gehouden avontmael; II. sekere 6 bewysstucken des ouden kerckenraets van Haerlem, vertoonende dat de drye gemelde predicanten voor geen ware, trouwe ende oprechte leeraers te houden zyn, met zekere geannexeerde copien van brieven van den heere ARENT MEYNERTSEN, oudt-burgermeester van Haerlem, aen de voornomde predicanten geschreven.

Ende opdat alle zaken op eenen gelycken voet gaen zouden, alzoo die van de classe hadden ingelevert 1. sekere openynge van den nieuwen kerckenraet van hare voorneemste zwaricheyt tegen D. SOUTERIUM ende de oude ouderlyngen, 2. copie van zekere certificatie, waerby SOUTERIUZELVE zoude verstaen hebben tot de kerckenordenynge vant jaar 1591, ende ten derden extracten van zekere brieven SOUTERII, geschreven vuyt Campen aen de burgermeester RUYCHAUVER den 5 February, aen sr. OFFENBERG den 7 Maert ende aen de burchmeesteren RUYCHAUVER ende COLTERMAN den 1 Mey des jaers 1615, by dewelcke hy zynen dienst tot Haerlem zoude hebben geaffecteert ende gesocht, alsof hy door simonie ingecomen ware, so syn wederom de voorgemelde stucken, naedat se oock mede in de vergaderynge gelesen waren, SOUTERIO ende den synen onder gelycke belofte ende conditie als boven in handen gestelt om die te examineren ende van gelycke hare antwoord op dezelve, so haest en cort als doenlyck, ter vergaderynge in te brengen. Partyen, elckanders schriften in handen gehadt ende overwogen hebbende, hebben daerop reciproce schriftelyck by forme van replycke geantwoordt ende hare antwoorde ingebracht, dewelcke gelesen is in tegenwoordicheyt van partyen, die oock daerover punctuelyck van stuck tot stuck int lange ende breede mondelycken voor de vergaderynge tegen malcanderen hebben geconfeereert ende gedebatteert, sulcx dat geheele seven dagen, om van alles wel geïnformeert te zyn, syn toegebracht met het ondersoek van sake ende hooren van partyen, die daerover oock zulck een contentement genomen hebben, dat zy verclaerden alles geseyt te hebben, dat zy te seggen hadden ende derhalven de vergaderynge voor hare patientie met verwonderynge over dezelve bedanckten.

Is dienvolgens de zake, naedat se ten vollen aen wedersyden bedongen was, in de vreesse des Heeren in deliberatie geleyt ende tot judicature gebracht.

Ende beginnende van hetgene de oude kerckenraet heeft ingebracht, verclaert de synodus eendrachtelyck te verstaen:

I. Dat de twee predicanten GEYSTERANUS ende JUNIUS soo na luydt des kerckenboecx opt aenvaerden van hare dienst tot Haerlem beloofd hebben de kercke aldaer te zullen helpen voorstaen ende regieren na de oude ordre volgende tbesluit der nationale sinoden (hoedanige beloften zy geseyt hadden niet gedaen te hebben) als oock dezelve hare belofte niet naegecomen zijn.

II. Dat de voornoemde predicanten qualyck gedaen hebben, dat zy, van de oude ordre afwykende ende hare belofte, te voren gedaen, niet naecomende, in de kercke van Haerlem buyten advys van haren kerckenraet, tegen de borst van de gemeente, sonder kennisse van haer classis, sonder advys der gedeputeerden onses synodi, ja tegen expres advys van alle de classen van Noorthollant, by de synodale classsem aen die van Haerlem overgesonden, de ordre vant jaar 1591 (waerdoor zoo-vele onrusts ende onlusts ontstaen is) hebben ingevoerd, niettegenstaende zy zeyden dezelve ordre met zekere bedyngen besneden te hebben ende met het practiseren van dezelve gesocht meerder quaet te voorkomen.

III. Dat SPRANCKHUISIUS in de kercke tot Haerlem buyten de wettelycke ordre, hier te lande int beroep van predicanten ghepractiseert, ende dienvolgens confuselyck ingecomen zy.

IV. Dat van gelycken buyten de gewoonlycke wettelycke ordre den ouden kerckenraet ontslagen ende de nieuwe ingestelt is.

V. Dat de zwaricheyt overt accoort, by den classsem van Haerlem gemaect ende aen wederzyden van partyen aengenomen, meer is een misduydynghe als breekynghe van hetselve, doordien aen deene zyde op het stuck niet genoeg schynt gelett ende aen dander zyde het accoort tot een ander eynde, als het classis int maken ende de oude kerckenraet int aennemen van tselve gehadt heeft, schynt getrocken te zyn.

VI. Dat de dry voornoemde predicanten ende de nieuwe kerckenraet haer classe meerder respect hadden behooren toe te dragen ende beter correspondentie met dezelve te houden, als wel geschiet is, ende dat JUNIUS int bysonder te verre gegaen is, houdende ende zeggende, dat de procedure ende sententie des classis barbarisch zy.

VII. Dat JUNIUS ende SPRANCKHUISIUS met hare medehulpers haer groffelyck hebben verloopen met het vuytgeven van hare scandaleuse ende calumnieuse boeckkens, strydende tegens alle eere ende liefde ende streckende op het hoochste tot beswarynghe van hare medebroederen soo in styl (die inzonderheyt in SPRANCKHUISIO te bitter ende vol van galle is) als andersins, te meer omdat sy die boeckkens vuytgegeven hebben, nadat de zake van de 18 mannen der gemeente, die in den Hage waren gheconfineert, nae vele moeyten ende costen eyndelick by de Ed.

Mo. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant was afgedaen geweest.

VIII. Dat staende de verschillen in de kercke van Haerlem het houden des avontmaels by de nieuwe kerckenraet ontstichtelyck is aengesteld, te meer dewyle zulcx geschiet is tegen het advys der gedeputeerde des classis. Oock dat de andere predicanten wel zo wel zouden gedaen hebben, zo zy haer in die gelegentheynt des tyts vant gebruyck des avontmaels in de Franssche kercke hadden onthouden gehadt.

Ende aengaende de besculdynghe, dat de voornomde predicanten niet zouden te houden wesen voor ware, trouwe ende oprechte leeraers, verclaert de synodus de eerste reden, genomen vant niet wederleggen der Remonstrantsche dolyngen, ende de tweede, genomen van de verclagynghe haerder litmaten voor faemroovers by de heeren burgermeesteren, niet suffisant genoegh tegen haer bewesen te zyn. De derde reden, genomen vant calumnieren van de litmaten der ghemeente etc. in de schriften SPRANCKHUYSEN ende JUNII verstaet de vergaderijnghe te coincideren met het sevende artyckel, gelyck oock de vierde reden, genomen vant invoeren der nieuwer kerckenordenynghe met het tweede artyckel, waervan hierboven verclarynghe is gedaen, ende oordeelt, dat de voorge-noemde predicanten hun ten aensien van die twee gemelde redenen niet, als trouwe herders ¹⁾ toestaet, gequeten hebben. De vyfde reden, genomen van de onderteeckenynge der Arminiaensche comploicteryen, werdt geacht niet genoeghsaem tegen de voorsch. drie predicanten bewesen te zyn, dewyle GEYSTERANUS alleen, noch zynde tot Assendelf, de remonstrantie onderteeckent hadde, hetwelcke nu oock tegen hem niet valideren can, dewyle hy die onderteeckenynge gedaen hadde alear hy tot Haerlem quam ende naderhant oock selfs voor dese E. vergaderynghe verclaert heeft zulcke onderteeckenynge hem leedt te zyn. Ende belangende de seste ende laetste reden, genomen vant verwerpen van de goede vermanynge tot weerynghe van de geresen geschillen ende voorcomynghe van meerder scheurynghe etc. aen hem gedaen, oordeelt de vergaderynghe, dat haer versheyden goede waerscouwyngen ende trouwhertige vermanynge zyn gedaen ende dat zy dezelve (om meerder swaricheden te voorcomen) wel hadden behooren te volgen ende nae te komen.

Ende voortgaende tot hetghene de nieuwe kerckenraet heeft ingebracht, verclaert het synodus niet min eendrachtelyck als boven:

I. Dat de nieuwe kerckenraet niet wel gefondeert is in haere aenclachte tegen den ouden kerckenraet nopende het verwerpen van hare diensten na date van het accoort, overmits (gelyck hierboven verclaert

¹⁾ »herders" E heeft »dienaers".

is) het accoort is misbruyct geweest ende daerby gecomen het vuytgeven van de scandaleuse boecxkens ende diergelycke proceduren, waerdoor de gemeente van haer meer ende meer is afkeerich geworden. Item dat de voorsch. kerckenraet van gelycken niet wel gefundeert is int stuck der besculdynghe, dat de oude kerckenraet oorsake zoude zyn, dat de swaricheden niet terstont in den beginne door den classem wechgenomen zyn, overmits verstaen werdt zulcx bygecomen te wesen niet by den ouden kerckenraet, die de byeenkompste des classis wel begeerde, maer omdat de magistraet den classi sodanige bedyngen (die de nieuwe kerckenraedt oock toestondt) voorstelde, dewelcke voor het classis niet aennemelijck waren.

II. Dat het wel zeer qualick gedaen is van SOUTERIO, dat hy de kerckenordenynghe vant jaer 1591 (oock selfs sooals se leyt) voor schriftmatich, wettelyck ende stichtelyck verclaert heeft. Item dat hy hem in de beroepynghe SPRANCHUYSH ende verkiesynghe des nieuwen kerckenraets tot Haerlem te verre ingelaten heeft, maer dat sulcx alles nu niet behoorde ingebracht te werden tot zynen laste, dewyle hy daerover sodanige scultbekennynghe gedaen heeft, waermede de gemeente tevreden is gestelt.

III. Dat de voorsch. SOUTERIUS hem groffelycken verlopen heeft soo ten aensien, dat hy onbehoorlycke middelen met schryven ende gunstsoeckynghe gebruyckt heeft om gevordert te werden in den kerckendienst tot Haerlem, als ten aensien dat hy hem soo met beloften in zekere zyne brieven, tot voorderynghe van zyn beroep geschreven, als met onderteeckenynghe van zekere acte, in de wille van de magistraet tot groote prejuditie van de kereke te verre heeft overgegeven. Item dat hy zulcke mishandelynghe niet hadde behooren verschoont maer rondtvuyt bekendt te hebben ende dat hem derhalven zyne misslagen, daerin begaen, levendich zullen onder oogen gestelt werden, gelyck oock verstaen is, dat oock den anderen hare fauten zullen voorgehouden worden.

Na desen is partyen, gelyckelyck ingestaaen zynde, lecture gedaen van de voorsch. judicature ende hebben eerst GEISTERANUS met de zyne daerop geantwoordt, so zy haer ergens in vergrepen hebben, tselve niet vuyt moetwille, maer ofte vuyt onwetenheyte ofte vuyt onvoorsichticheyt gedaen te hebben. Oock dat zy wel een ander oordeel, voornamentlycken over het eerste lidt der besculdynghe, verwacht hadden, doch dat zy haer evenwel niet onbehoorlyck tegen de vergaderynghe wilden opmaecken, maer haer dezelve onderwerpen, haer voorts tot de vergaderynghe refererende in alles, dat deselve soude gelieven te disponeren tot ruste ende vrede van de kercke van Haerlem. Twelck oock aen dander cant verclaert heeft SOUTERIUS met de syne, seggende, so zy haer van te voren haren classi onderworpen hadden, dat zy haer veelmeer den synodo be-

hoorden ende wilden onderwerpen. Derhalven aentredende tot de conclusie, aen wederzyden by de partyen in hare schriftelycke ende monde-lycke deductie genomen, ende dienvolgens tot de middelen om de beroerde kercke van Haerlem wederom in ruste ende eenicheyt te herstellen, gepraesupponeert, dat alle de ingebrachte besculdyngen wedersyts teenemael buyten de leere gaen ende noch deene noch dandere van eenige valscheyt der leere beschuldicht zy, so is tot redressement van de tegenwoordige zwarigheden by den synodum voor tbeste expedient ingesien in te gaen den wech van accomodatie om, behoudens waarheyt ende goede ordre, de gewenschte ruste ende eenicheyt (waert mogelyck) te becomeen door behoorlycke scultbekennynge, eerst voor dese E. vergaderynge ende daernaer voor de gemeente tot Haerlem te doen. Tot dien eynde behoort zynde de twee ouderlyngen van den ouden kerckenraet, dewelcke den voorgeslagen wech van accomodatie difficulteerden, syn van wegen de vergaderynge twee predicanten, namelick SAMUEL BARTHOLDI ende JACOBUS ALBERTI met een ouderlynck, namelyck JAN FRANSSEN HOOMAN, geordonneert om die van den ouden kerckenraet met goede redenen alsnoch tot de voorgeslagen accomodatie te induceren, temeer omdat hare credentie medebracht, dat zy van hare principalen gheauthoriseert waren met vollemacht om in de zake te doen, zulcx alsof zy zelfs in persoon tsaementlyck ende elck int bysonder tegenwoordich waren, belovende tzelve t'allen tyden van waerden te houden. De voorsch. broederen hebben gerapporteert, dat zy die van den ouden kerckenraet tot de accomodatie niet hebben kunnen bewegen, dewyle zy verclaerden daertoe gansch geen apparentie in hare gemeente te zien, immers niet ten aenziën van JUNIO ende SPRANCKHUYSEN, want met GEYSTERANO sagen syt een weynich anders in.

De vergaderynge dit rapport gehoort hebbende, hadde wel ghehoopt, dat de zake alhier hadde mogen afgehandelt werden, doch alsnoch houdende, dat dezelve niet gansch desperaet zy, ende inzonderheyt lettende, dat die van den ouden kerckenraet haer evenwel aent oordeel der vergaderynge gedroegen, heeft dezelve eendrachtelyck in allen gevalle voor hoochnoodich geacht eenige persoonen nae Haerlem te deputeren om de voorgeslagen accomodatie so veel als doenlyck in loco te praepareren ende tot dien eynde met de E. magistraet ende kercke aldaer, oock (soot de gelegentheyt zoude medebrengen) met zyn Princelycke Excellentie van wegen het synodus te spreken ende daernaer van haer besoigne aen dese vergaderynge rapport te doen. Ende zyn daertoe geordonneert de twee voornoemde predicanten SAMUEL BARTHOLDI ende JACOBUS ALBERTI met JASPER ZEGERSSEN, ouderlyng van Amsterdam.

De voorsch. gedeputeerde broederen wederom gecomen zynde, hebben rapport gedaen van hare besoigne tot Haerlem, verclarende hoe zy ge-

spoken hadden eerst met zyn Princelycke Excellentie, die een zeer goet genoegen nam in tgene dese synodus tot noch toe in de zake gedaen hadde ende op het hoochste in de zake becommert was, prysende de tegenwoordige deputatie; daernaer met de E. heeren burgermeesteren, die van gelycken den handel deses sinodi op het hoochste als zeer goet ende voorsichtich presen, stellende voorts hetgene noch verder daerinne zoude te doen staen soo in de goede meenyngende ende resolutie van de broeders des ouden kerckenraets ende hare geassocieerde vuyt de gemeente als in de discretie ende het oordeel deser vergaderyngende; ende laetstmael met de kercke, zeggende eerst, hoe zy gehandelt hadden met den ouden kerckenraet ende hare bygevoechde, dewelcke, nadat se int lange ende breede hetghene in dese vergaderyngende in de zake van Haerlem gepasseert was ende tot wat eynde de tegenwoordige deputatie diende, gehooert ende daerop communicatie gehouden hadden, voor antwoord gegeven hebben, dat se haer met de drye voorsch. predicanten, als christenen toestaat, wel wilden versoenen, doch dat zy niet conden verstaen, dat zy als predicanten van de gemeente aldaer zouden connen getolereert werden, overmits de zaken te zeer verlopen waren ende de gemeente te afkeerich van haer geworden was zoo ten aensien van andere dyngen als inzonderheit ten aensien van de vuytgegeven boeckxkens, waerdoor zy haerzelven in zulcken discredyt gebracht hadden, dat zy niet zouden connen gehooert werden ende noch zy noch oock den tegenwoordigen kerckenraet geen disciplyne zoude connen oeffenen, als by de gemeente niet gerespecteert zynde, besluitende derhalven, dat dezelve predicanten aldaer met stichtyngende niet zouden connen gelaten werden, ende daerom versoekende, dat dezelve mochten verplaetst werden, doch ondertusschen haer het oordeel deser vergaderyngende onderwerpende.

Ende alzo de drie voorsch. beclaechede predicanten met die van den nieuwen kerckenraet, geassisteert met WILHELMO DE HASE, out-predicant tot Haerlem, ende een zeker getal van litmaten, aen de voorsch. gedeputeerde oock mede versocht hadden van haer gehooert te werden, soo rapporteerden de voorsch. gedeputeerde, hoe dat diezelve te kennen gaven ten hoochsten verwondert te zyn, dat by hare partyen in den synodo was voorgesteld een versoeck vuyt de naem van de ganssche gemeynte om te mogen hebben deportement van hare predicanten, met verclaryngende dat zy ende een goet getal van de hare daertegen protesteerden, als die hare stemme daertoe niet en hadden gegeven, oock met betuygynge, zoo men in zulck een versoeck consenteerde, dat meerder swaricheyt zoude te bevreesen staen, ende versoeck, dat, zoo men op menichte staen wilde, men sich op hare menichte, die (alhoewel niet zoo groot als de andere, nochtans niet verwerpelyck zoude bevonden worden) wilde informeren, besluitende derhalven int tegendeel, dat zy hare predicanten mochten

behouden, te meer omdat zij niet onsuiver waren in de leere ende dat alle de zwaricheyt ontstaen was, alleen omdat zy nae besendinge van verscheyden gecommitteerden der E. Mo. heeren Staten haere E. M. hadden gehoorsaemt; doch ondertusschen haer van gelycken het oordeel des synodi onderwerpende.

Partyen oock mede wederom voor dese sinodale vergaderynge verschenen zynde, hebben D. SOUTERIUS ende zyne geassocieerde vuyt den ouden kerckenraet, nemelick JAN JANSSEN TEYTS en TOMAES HENDRIXSZ (gesubstitueerde in plaetse van de eerste gecommitteerde), gevraecht zynde, of zy noch yet tot meerder openyng hadden voor te dragen, verclaert dat zy boven hetgene te vooren ingebracht was niet meer hadden in te brengen, maer by hare vorige conclusie persisteerden, alzo zy geen ander middel tot herstellynge van de ruste van haere kercke saegen als de verplaetsynge van de voorsch. drye predicanten. Ende dandere van gelycken gevraecht zynde, hebben D. GEYSTERANUS ende de zyne verclaert, dat zy oock by hare voorgaende deductie niet hadden te doen, dan alleen dat se vuyt name van hare principale te kennen gaven, dat de ruste van de kercke van Haerlem niet anders dan door accomodatie zoude te treffen wesen (vuyt oorsake dat haer een groote menichte zoo van litmaten als continuele toehoorders aenhyng) ende versochten, zo tstuck der accomodatie niet zoude te vinden wesen (gelyck zy hopen jae), dat dan dese vergaderynge zonder yemants prejuditie de zake wilde renvoyeren ad sinodum nationalem, doch daerby voegende, dat zy dieghene niet en waren, die haer onbehoorlyck tegen dese vergaderynge wilden kanten.

De sinodale vergaderynge dit ende al het voorgaende in de vreesse des Heeren ryvelyck overwegende, bevindt hares ampts te zyn in dezen vuytspraeck ende verclarynge te doen, derhalven spreeckt vuyt ende verclaert by desen, dat zy hare oogen geslagen houdende boven alle dyngen naest de eere Gods op de stichtynge van de gemeente ende verbreydyng van conyneckrycke Jesu Christi, ende ziende, oock oordeelende, dat de gewenschte ruste ende vrede van de kercke van Haerlem door den wech der accomodatie (die by alle mogelycke middelen wel getenteert was, maer niet heeft kunnen succederen) niet en is te treffen geweest, dat dan tot dienste van de voorsch. kercke de twee predicanten ISAACUS JUNIUS en DYONISIUS SPRANCHUSIUS, dewyle men bevindt, dat dezelve aldaer niet langer stichtelyck zouden connen blyven vuyt oorsake van de ongeneeslycke vervreemdyng van de gemoederen der gemeente van haer, die onder anderen principalicken ontstaen is door het vuytgeven van hare boecxkens, op de eerlycxste maniere ende door de gevoechelicxste middelen na voorgaende versoenyng met de kercke zullen werden verplaetsset, mits conditie dat zy haer ondertusschen stil ende gerust houden ende dat men besurge, dat haer niettemin haer behoorlyck tractement volge,

ter tyt ende wylen dat zy elders zouden mogen beroepen worden, waertoe dese vergaderynge ende een yder lidt van dezelve haer behoorycken zal bevoorden, te meer alsoo men vuyt alle de besculdyngen tegens haer ingebracht niet heeft connen bemercken, dat se in eenich point der leere souden staen in een ander gevoelen, als conform Gods woort de Ghereformeerde kercke hier te lande heeft. Ende overwegende, dat de oorsake van de vervreemdynghe der gemoederen tegens HENRICUM GEYSTERANUM niet zoo groot en is als tegen de twee predicanten voorsch., oock datter hope is, dat dezelve GEYSTERANUS door behoorycke satisfactie met de gemeente zoude connen versoent werden, so is by den sinodum goetgevonden, dat hy in den kerkendienst tot Haerlem (benedeffens DANIELEM SOUTERIUM, met denwelcken de gemeente haer volcomentlicken gecontenteert houdt) zal gecontinueert werden, mits eerst ende alvoren doende behoorycke schultbekenninge aen de gemeente, alsdat hy van dezelve zal begeeren, dat zy hem ten goede houde, dat hy haer voor desen met zyne proceduren ende handelyngen genoechsamer oorsake van vervreemdynghe gegeven heeft, ende voorts belovende hem in leere ende regeerynghe als een getrouw ende oprecht herder te draghen, ende dit volgende het formulier van scultbekenninge, dat nae den inhoud deses zal werden gestelt ende de gemeente voorgedragen.

Ende gemerckt in de kercke van Haerlem onder anderen geen cleyn zwaricheyt ontstaen is door het invoeren van den nieuwen kerckenraet ende diaconen ende oock geen ruste noch stichtynghe in dezelve kercke te verhoppen is, solanghe deselve blyven, so heeft het synodus meteenen goetgevonden, dat door het beleyt van eenige, vuyt dese vergaderynghe daertoe te deputeren, den ouden kerckenraet ende diaconen voor haren getrouwen dienst zullen bedanckt ende de nieuwe ontslagen werden, ende voorts dat vuyt het ganssche corpus van de ghemeente andere ouderlynghe ende diaconen na de discretie van dieghene, die daervan het beleyt zullen hebben, zullen worden vercoren ende ingestelt.

Ende aengaende SOUTERIUM verclaert de sinodus, dat hy, blyvende in zyne h. bedienynghe tot Haerlem, over die zyne misslaghen, die hierboven in de judicature nopende zyne zake geoordeelt syn, voor dese vergaderynghe zyne schult bekennen ende alsoo dezelve genoechdoen zal.

Dese sententie partyen voorgelesen zynde, heeft D. SOUTERIUS de opgeleyde schultbekenninge voor de vergaderynghe gedaen ende voorts met de zyne de vergaderynghe voor de moeyte ende besoigne, in hare zake genomen, oock mede voor de vuytsprake, nu gedaen, bedanckt, belovende in alle vruntscap met D. GEYSTERANO te handelen ende denzelven in behoorycke achtynge te houden, ende voorts versoeckende copie van de sententie.

Insgelycx heeft D. GEYSTERANUS de vergaderynghe bedanckt voor de

moeyte, in zyne zake genomen, ende oock voor het vonnis, daerover vuytgesproken, ende heeft hem gewillichlyck onderwurpen de scultbekennynge, die hem was opgeleyt, te doen.

Daernae hebben JUNIUS ende SPRANCHUSIUS haer gewillichlick overgegeven tot de versoenyng met den kerckenraet, ten overstaen van de gedeputeerde deses synodi te doen, doch gaven te kennen, dat se het stuck van de ontslagynge van haren dienst eerst moesten leggen in deliberatie met haren kerckenraden ende versochten tot dien eynde te mogen hebben copie zoo van de eerste ende laetste judicature des sinodi als oock van de beschuldich-schriften, tegens haer ter vergaderynge ingelevert cum annexis, om daernae te zien waernae hen te reguleren ende niet om deselvighe tot ontrustyng van de gemeente te misbruycken.

De vergaderynge opt versoeck van partijen lettende, heeft geresolveert, dat men haer aen wedersyden zal gheven copye van het dictum der sententie.

Ende aengaende tgene JUNIUS ende SPRANCKHUYSEN noch wyders versochten, dat zy hetzelve zullen becomen, wanneer zy zulex zouden moghen begeeren van dieghene, die vuyt name deser vergaderynge metten eersten haer tot Haerlem zullen transportereren.

Voorder, alzo JUNIUS ende SPRANCKHUYSIUS versochten van de vergaderynge te mogen hebben letteren van attestatie ende brieven van recommandatie om haer te mogen strecken nae behooren, so is by de vergaderynge goetgevonden, dat men haer ter gelegener tyt geen behoorlycke ¹⁾ attestatie van de gelegentheyte van hare ontslagynge, die niet en ziet op eenige onzuyverheyte in de leere oft oneerlickheyte int leven, gelyck oock geen brieven van recommandatie ende dat na advenant soo van de voorgesproken sententie als van haer toecomende comportement zal weygeren, inzonderheyte als men verstaen zal, dat se haer christelyck met de gemeente zullen hebben versoent.

Dit hun voorgehouden zynde, hebben zy verclaert ende beloofd by den haren alles wat mogelyck is te zullen doen tot ruste van de gemeente ende daermede hun afscheyt genomen, bedanckende den synodum voor de moeyte in hare zake.

Ende nopende de verder directie van hetgene te Haerlem zal te doen staen, is de deductie vant formulier der scultbekennynge, aldaer van den predickstoel af te lesen, gestelt in de discretie van de gedeputeerde, die oock met SOUTERIO ende GELISTERANO neffens eenige bygevoechde vuyt den classe zullen handelen int stellen van den kerckenraet, blyvende soo nae by den ouden voet als doenlyck.

Ende zyn hiertoe gedeputeert vuyt dese vergaderynghe: D. VINCENTIUS

¹⁾ »behoorlycke» ontbr. in E.

MEUSEVOET, predicant tot Seagen, D. JACOBUS ALBERTI, predicant tot Koe-
dyck, ende JASPER ZEGERSSEN, ouderlynck tot Amsterdam; mitsgaders vuyt
den classe van Haerlem: D. JOANNES JUNIUS, predicant tot Assendelf, ende
D. BALTASAR BEAUMONT, predicant tot Spaerwou ende Spaerendam.

III.

Syn ingebracht de resolutien over de gravamina ende is daerover ge-
resolveert als volcht.

Gravamina classis Enchusanae:

Gravamina vant classis van Enchuijsen. 1. Gravamen I¹⁾. Alzo int
stuck der leere zwaricheden ingeslopen zyn, of het niet goet en ware,
dat men wel lette op de universiteyt ende het collegie van Leyden?

Resolutie. Antwoort jae, ende dat de gedeputeerden onses sinodi be-
neffens de gedeputeerden van Zuythollant zyne Princelycke Excellentie
ende de Mo. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant tot restitutie
van het vervallene zullen versoecken; ende dat de heeren curateurs int
verkiezen der professoren theologie ende regenten collegii theologiccy met
hetghene daeraen dependeert zouden gelieven met de gedeputeerde van
beyde de sinoden te corresponderen; ende wert voorts de reformatie der
academien ende scholen gerefereert ad *sinodum nationale*m.

II.

2. Of oock niet wel te letten staet op de Mennonitische manieren
van eedt doen by mannen- of vrouwenwaerheyt etc.?

Antwoordt, dat dit abuys behoort verbeterd te zyn ende dat tot dien
eynde, achterwege blyvende de manieren van spreken by mannen- of
vrouwenwaerheyt etc., behoort gearbeydt te werden om de luyden in
hare verclaryngen te brengen ofte tot het getuychnisse Godes ofte ten
minsten tot zulcke woorden als de h. schrifture gebruyckt, ende dat
voorts de zake gerefereert werde ad *sinodum nationale*m.

III.

3. Of niet nootsakelyck dient acht genomen op het vergaderen der
Papisten met oochluyckynge van de officieren, op het collecteren van
pennyngen der Pausgesinde, die se vuyten lande laten wechvoeren, op

¹⁾ De gravamina en eveneens ook de later volgende particuliere quaestien zijn
in twee kolommen geschreven; zoo ook in bijna alle andere m.s.s. De kolom links
draagt aan het hoofd der bladzijde het opschrift: »gravamina»; die rechts: »reso-
lutien».

het maken van testamenten tot voordeel van de Roomsche kercke, op het vuytsenden van de kinderen ende studenten in de scholen der Jesuyten ende Paepsche academien?

Antwoort, dat dese dyngen inzonderheyt wel dienen geremedieert ende tot dien eynde de heeren Staten door de gedeputeerde onses sinodi versocht, dat de placcaten, daerop gemaect ofte noch te maecken, door de bequaemste middelen ernstlyck werden geexecuteert.

IV.

4. Of niet alle predicanten haer behooren ingetogen te houden binnen de limiten van hare beroepynge zonder haer tot andere dyngen, geen gemeenschap met haer bedienynge hebbende, te begheven, ende of dienvolgens de tractamenten der predicanten niet behooren (tot bequame weerynge van hetzelfde) inzonderheyt ten platten lande eerlycken verbetert te worden?

Antwoort, dat voor de predicanten eerlycke verbeterynge van haer tractement werde versocht ende dat dienvolgens alle predicanten haer met haere vocatie behooren tevreden te houden.

V.

5. Of niet de schoolmeesteren, inzonderheyt ten platten lande, behooren oock met approbatie van de respective kercken aengenomen te werden?

Antwoorde jae, ende dat dit stuck oock gerefereert werde ad synodum nationalem om door hetselve geinsereert te werden in de kerckenordenynge.

Gravamina classis Edamensis:

I.

Gravamina vant classis van Eedam. 1. Of niet alle classen behooren op te soecken de zaken, die open gebleven zyn in de particuliere synoden, sedert lest de sinodus nationael gehouden is, om die te brengen op den synodum nationael, waertoe se gerefereert waren, ten eynde zy aldaer zouden mogen afgehandelt werden?

Antwoort jae, ende is ingebracht dat die van Eedam alles dies aengaende alreede opgesocht ende tsamengebracht hadden.

II.

2. Of men niet zal inzien noodich te wesen een nieuwe translatie des bybels te hebben vuyt het Hebreusche des ouden ende Griecxsce

des Nieuwen Testaments, gelyck eertyts wel onderleyt ende begonnen is, maer niet vuytgevoert?

Antwoort jae, ende dat dese zake werde gerefereert tot het nationale sinodum, alwaer se aldereerst geresolveert is, opdat aldaer ordre daerop gestelt worde.

III.

3. Nademael groote confusie ende onregeltheyt ontstaet, doordien verseyden armen met attestatien van predicanten ende kerckenraden doort lant reysen, of niet noodich en is daerinne by den synodum nationaal ordre te ramen om zulex te verhinderen?

Antwoort jae.

III.

4. Alsoo men verneempt, dat onder de Remonstranten bevonden werden, die in zekere vergaderyngen hebben derven sustineren dese navolgende articulen: 1. dat de magistraet het swaert niet mach voeren, 2. datter geen natuurycke verdorventheyt in de kinderzens en zy, 3. dat het goddelycke wesen niet alomtegenwoordich en zy, 4. dat een mensch gansch volmaect in dese weerelt can leven, of daerop niet naerder dient geleth te werden ende ondersoeck gedaen?

Antwoort, dat de classen, die zulcke in den haren hebben ende kennen, gehouden zyn dezelve te openbaren. Ende verstaen hebbende, dat DOMINICUS SAPMA, predicant tot Hoorn, met alle de vier poincten, int gravamen gestelt, ende JOANNES GEYSTERANUS, predicant tot Alckmaer, item HERMANNUS MONTANUS, predicant tot Loenen, ten minsten met eenige derzelve poincten besmet zyn, is geresolveert, dat men de voorsch. personen notere ende van hare gemelde dolyngen goede kennisse neme, opdat het nationale synodus, daervan wel geïnformeert zynde, in de zake doe nae behooren, ende dat de respective classen tot dien eynde met de voornoemde personen daert doenlyc is handelen.

Gravamina classis Alcmarianae:

I.

Gravamina vant classis van Alckmaer. 1. Of niet goet en ware te vragen, of de leere van de vyf articulen, so se in den Hage overgelevert, gedisputeert ende in verscheyden schriften gededuceert is, Godes woort conform ende in Godes kercke tolerabel zy?

Antwoort, dat dese vrage pertinent is ende eygentlyck behoort tot het synodus nationaal.

II.

2. Of niet wel gedaen is van onsen classe, willende dat Confessie ende Catechismus met onse bygevoechde acte als formulieren van eenicheyt in de leere van alle leden derzelver onderteeckent werde, ende of se niet en zyn te bestraffen, die sich hiertegen hebben geopponceert?

Antwoort jae, dewyle zulcx int naestgehouden synodus tot Hoorn artic. 23 al is geaprobeert geweest.

III.

3. Of oock de leere ADOLPHI VENATORIS ende andere diergelycken zy conform Godes woort ende de leere der Ghereformeerder kercken, in Confessie ende Catechismus begrepen?

Antwoort neen, verstaende by de leere ADOLPHI tgene tusschen hem ende de Gereformeerde kercken controvers is.

IV.

4. Hoe men zal handelen met zulcke predicanten, die staende dese kerckelicke verscillen tegen de gewoonlycke ordre der kercken in den kerckendienst zyn gecomen?

Antwoort, dat se te houden zyn voor verstoorders van de ruste der kercke, doch dat de decisie daerover is te verwachten van het synodus nationael als een stuck, dependerende aen de kerckenordenynghe.

V.

5. Of niet goet en sy, dat in synodo particulari de acten, die van den jare 86 tot desen tyt toe tot den synodum nationalem zyn gerefeereert, overgesien werden?

Antwoort: dit gravamen accordeert met het eerste van Eedam.

VI.

6. Wat men houden zal van den doop der papen ¹⁾, tsedert den tyt der reformatie gepleecht, inzonderheyt die in desen tyt geschiet?

Antwoort, dat dit gebracht werde ad synodum nationalem, doch staet te merken, dat hier oock van gehandelt is in nationali synodo van Middeburch anno 1583 ²⁾ quaestio 74.

VII.

7. Of niet goet en zy, dat de ongeregeltheden, die ontrent den doop voorvallen, geremedieert werden?

¹⁾ »papen" E heeft »Papisten". ²⁾ »1583" B heeft terecht »1581", E »158.."

Antwoord jae, ende dat de abuysen ontrent den doop, als dat kinderen, openbare godloose, vianden van de religie, ongedoopte etc. met de kinderen ten doop comen, dat men over den doop der kinderen noch ouders noch getuygen vraecht etc., behooren te comen tot het synodus nationael, opdat daerop ordre gestelt werde in de kerckenordenynge.

VIII.

8. Of oock niet geraden zy een formulier van den doop der bejaerde personen te stellen, twelek int gemeen in de kercken onderhouden werde?

Antwoord: werdt gerenvoijeert tot het synodus nationael.

Particularia ejusdem classis ¹⁾:

I.

Particuliere van tzelve classis. 1. Of yemant, zynde in houwelyck getreden met zyn couwe moeye oock by dispensatie van de overheyt, ten avontmael mach toegelaten worden?

Antwoord neen, want zulck een huwelyck vuytdruckelyck in de wet verboden wert Levi. 18 : 14, 20 : 20, ende dat de gedeputeerde des synodi de onbehoorlickheyt van de dispensatie over zuleke houwelycken aen de heeren Staten zullen remonstreren.

II.

2. Of het niet goet zal zyn, dat men wederomme versoecke, dat ordre gestelt werde op de zaken van houwelyck ende het onordentlyck tsamenloopen der jongeluyden voor de solemnisatie?

Antwoord jae, ende dat zulcken versoeck met ernst gedaen zal werden aen de heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant door de gedeputeerde onses synodi.

Gravamina classis Harlemensis:

I.

Gravamina vant classis van Haerlem. 1. Alzoo men niet en twyffelt, of de sinodus zal letten ende aenhouden opt redres van de leere ende ordre der kercken, in dewelcke zoo merckkelyck verloop gevonden werdt, so staet te letten, om te bequamer daertoe te comen, of oock zulcke, dewelcke beneffens de vyf articulen der Remonstranten opentlyck professie

¹⁾ Deze particularia volgen in B en E achter de particularia van Edam (zie pag. 29 aant. 4).

doen van de leere SOCINI, PELAGII ende der Wederdooperen, behoort in den sinodo plaetse ende stemme verleent te werden?

Antwoort neen.

II.

2. Voorts alzo in verscheyden kercken door veranderynge van ordre verscheyden zwaricheden zyn voorgevallen, of niet zoude behooren, dat de kercken ten vuyteynde des nationalen synodi toe (twelck verwacht wort nae behooren daerop te zullen disponeren) blyven zoude by haer oude gebruyck?

Antwoort jae.

III.

3. Ende alzo de superstition ende byeencomsten der Papisten grootelicx toenemen niettegenstaende alle placcaten, daertegen geemaneert, oock de landen ende steden vast alom met vele Jesuyten ende andere werden vervult, of niet goet zoude wesen by de E. heeren Staten aen te houden, dat daerin beter mochte voorsien worden?

Antwoort jae. Accordeert met het derde gravamen van Enchuysen.

IV.

4. Oock alzo de schoolmeesters, voornementlyck ten platten lande, zoo by occasie van cleyne stipendien als by annexie van de secretarie aen tzelve schoolmeesterschap, oock dat zy menichmael haer selven begeben tot pachten ofte collecteren, de bequaemheyte verliesen van hare schooldienst wel waer te nemen, of niet daerinne eenige beter ordre zoude connen geraemt worden? Mede of niet volgende de sinodale acten int aennemen derzelve behoort geprocedeert te werden?

Antwoort op beyde leden jae.

V.

5. Alzo in de voorgaende sinoden raetsaem gevonden is tot bevestynghe des huwelycx in de kercke niet toe te laten een gedoopte met een ongedoopte ende dat hetzelfde nochtans niet eenparich wert geobserveert, of daerop niet dient gelett te werden?

Antwoort jae, ende wert voort gerefereert ad sinodum nationalem.

VI.

6. Of oock op de heyligynge van den sabbath niet nauwer gelett dient ende tot dien eynde op de openbare dans- ende drynck-herbergen, mede op het collecteren van verpondyngen ende andere ongelden, dat by

den luyden vele tot den Zondach wert vuytgesteld, oock op het weeren van de bordeelhuysen?

Antwoort jae, ende om daertoe te comen, dat zulcx alles door de gedeputeerde des synodi werde geremonstreert aen de heeren Staten.

VII.

7. Ende alzo de kerckendienaeren (overmits de zware tyden), oock menichmael belast met groote familien, bevonden worden op haer stipendium gansch swaerlycken ofte niet haer te kunnen ontdragen, daervuyt dan veel droevige accidenten volgen, beswaerde herten, schulden ende naet afsterven desolate boelen, of niet dient daerop gelett te worden?

Antwoort, dat zulcx behoorlick zy ende meteenen op de verbeterynge vant tractement der schoolmeesteren gelet worde ende dat de gedeputeerde des synodi den noot van beyde aen de heeren Staten ernstlyck remonstreren zullen.

Gravamina classis Amstelodamensis:

I.

Gravamina vant classis van Amsterdam. 1. Alzoo in de vuytschryvyng van den sinodo particulier by de E. M. heeren Staten van Holland ende Westvrieslant goetgevonden is, dat vuyt de gesepareerde classen van wederzyden, zonder onderscheyt te maken van meerder of minder getal, twee kerckendienaren ofte een kerckendienaer ende ouderlyng zullen worden ghecommitteert ende met respective last ende instructie tot den synodum gesonden worden, of niet daermede de Remonstranten, welke de eenighe oorsake zyn van den zwaricheden, in de kercken deser landen ontstaen, den rechtgevoelenden ¹⁾ werden gelyck gestelt ende zy, die rei zyn, tot rechtens gemaect in haer eygen zake? Ende zoo jae, wat in dese zake dient gedaen om dese inconvenienten te voorcomen?

Antwoort, dat men de Remonstranten zal toelaten voor dese reyse ende zonder praejuditie van de kercken, ende voorts de zake in het geheel latende, de decisie daarvan vant nationale synodus verwachten.

II.

2. Aengesien de differenten, in de kercken deser landen geresen, zommige aengaen de leere, te weten de vyf articulen met den aeneleven van dien ende oock andere van zeer grooten gewichte, sommige raken de ordre met de proceduren, die gehouden zyn, wort in bedencken gegeven,

¹⁾ »rechtgevoelenden" E heeft »rechtgelovigen".

hoe ende by wat forme men dezelve gevoechlyck zal richten tot den synodum nationalem?

Antwoort: dit wert gerefeereert tot het 5 ende 6 gravamen van Hoorn.

III.

3. Oft niet noodich is, dat men become de particuliere bedynckynge, in den jare des Heeren 1608 aen de heeren Staten overgesonden in besloten brieven over de Confessie ende Catechismum, om daervan kennisse te mogen hebben?

Antwoort jae ende dat daerover vuyt den name deser vergaderynge aen den heer BRUYNNG, in den Hage residerende, worde gescreven.

IV.

4. Dat een gemeene kerckenordenyng werde beraemt, welke, van de heeren Staten Generael geauthoriseert zynde, allen kercken van de Geunieerde Provintien gemeen zy.

Antwoort: dit wert hoochnodich geachtet ende vant nationale synodus zal verwacht worden.

V.

5. Te gedencken, datter van nieuws werden geordonneert gedeputeerde des synodi gelyck te voren.

Antwoort: dit wert goetgevonden ende wert meteenen gepraesupponeert, dat de particuliere synoden wederom behooren in treyn te comen.

VI.

6. Dat gelet worde op de predicanten zo in de steden als inzonderheit ten platten lande, dat hare gagien werden verbeteret ende hare nagelaten weduwen ende weesen nae nootdrufft worden versocht.

Antwoort: dat accordeert ten deele met het 4^e gravamen van Enckhuysen ende het 7^e van Haerlem, ende aengaende de weduwen ende weesen zullen oock de gedeputeerde des synodi in haer vertooch aen de heeren Staten nopende het tractement van de predicanten daervan gewach maken.

VII.

7. Of niet noodich is, dat eenige articulen werden geraemt, nae dewelcke beyde kerckelycke ende politycke persoonen ten platten lande in de aanteeckenynge ende bevestyng der huwelycken haer zullen hebben te reguleren om eenen gemeenen voet te volgen, ende of niet een besonder formulier van bevestyng behoort gestelt te werden voor den officieren ten platten lande ende dat de bevestynghe van den officieren zelve ter plaetsen, daert behoort, zal gedaen worden?

Antwoort jae, ende dat dit ¹⁾ als een stuck der kerckenordenynge werde gebracht ad synodum nationalem.

VIII.

8. Hoe men zal handelen met soodanighe personen, die, haer in grove zonden verlopen hebbende, versoecken weder tot des Heeren avontmael toegelaten te worden? Of genoegch is tot wechnemynghe van de gegeven ergernisse de sodanige met stilswygen des naems voor te stellen?

Antwoort, dat daerop gelett worde van het sinodus nationael in de kerckenordenynge ende dat men ondertusschen daerin handele na discretie.

IX.

9. Of niet voor bloetschande te houden zy, wanneer yemant zyns wyfs broeders wyf heeft getrouwt? Of soodanige huwelycken behooren gerescindeert te werden ende of dieghene, die in zulcken houwelycken leven, mogen ter tafel des Heeren toegelaten werden of altyt daarvan afgehouden werden?

Antwoort, dat dese vrage werde gerefereert ad synodum nationalem.

X.

10. Hoe men handelen zal met een litmaet der kercke, welcke versoeckt tot de gemeinschap der tafel opgenomen te werden, dewelcke, zynde wewenaer, hem geleyt heeft by zyn dienstmaecht op belofte van haer te zullen trouwen, daerna een ander vrouwe getrouwt, met dewelcke hy eenigen tyt huysgehouden hebbende ende kinderen geteelt dezelve heeft verlaten, dewelcke gestorven zynde, heeft de voorsch. dienstmaecht met toelatynghe van de heeren commissarisen over de huwelicxse saken getrouwt? Of zulck een houwelyck voor een wettelyck houwelyck te houden is ende of sodanich een op zyn versoecke mach tot des Heeren avontmael toegelaten worden?

Antwoort: Alzo het laetste, namelyck het trouwen van zyn dienstmaecht is een verbeterynge van zyn mishandelynghe, dat hy met behoorycke schultbekennynghe ende wechnemynghe der gegeven ergernisse ten avontmael mach toegelaten worden.

XI.

11. Hoe men zal handelen met sodanige banckerottiers, die met hare crediteurs so verre zyn geaccordeert, dat dezelve eenichsins met hem tevreden zyn, so wanneer zy versoecken tot des Heeren tafel ²⁾ toegelaten te worden?

¹⁾ »dit'' B en E hebben »dit alles''. ²⁾ »tafel'' F heeft »avondtmael''.

Antwoord: als zulcke persoonen hare crediteurs tevreden stellen, dat dan dezelve met behoorlycke schultbekennynge mogen ten avontmael gaen.

XII.

12. Of de schuldenaer mach aen de tafel des Heeren comen, zolanghe hy zyn vuyterste beste doen zal om de crediteurs na zyn accoort ofte beloftenisse te voldoen ende, om te laeten blycken dat hy zyn vuterste beste doet, hy stelt hemzelve gehouden om rekenynge op zekere tyden te doen zo wel van zyn winnyngende incompste als van zyn oncosten in zyn huyshouden, cleederen voor hemzelve ende de zyne oft anderssins aen zulcke lieden, als de crediteurs ende consistorie zullen oordeelen daertoe bequaem te zyn?

Antwoord jae, soot de gelegentheyte der kercke lyden kan.

XIII.

13. Of niet hoochnoodich is, dat de Paepsche vergaderyngen ende scholen, item het vloecken, lichtvaerdich zweeren ende lasteren, de ontheilyngende des sabbaths, item droncken dryncken ende diergelycke onregeltheden worden geweert?

Antwoord eenvoudig jae, als hierboven op het 6^e gravamina van Haerlem ende het derde van Enchuysen geresolveert is.

XIV.

14. Ende alsoo men bevindt, datter by tyden eenige van de kercken afvallen tot de Lutheranen ende die men Ubiquitisten noemt, hoe men tegen dezelve kerckelyk handelen zal?

Antwoord, dat dit gerefereert werde tot het sinodus nationael.

XV.

15. Dewyl men verstaet, dat door quaet regiment van zommige overhoofden groote onregeltheden voorvallen op de Oost-Indische vaert, ende in de Oost-Indyen zelfs de zaken van de religie ende godsdienst in groote disordre comen te verlopen, wert gevraecht, wat hierin dient gedaen om zulcx te verbeteren.

Antwoord: wert dat oock gerefereert tot het sinodus nationael, opdat door hetzelve de respective cameran van de Oost-Indische Compaignie daerover mochten vermaent werden. Ende is goetgevonden den sinodus nationael voor te houden, of niet goet en ware, dat het Nieuwe Testament ende de Catechismus ofte eenighe diergelycke schriften in de Maleysche tale overgesett ofte, alreede overgeset zynde, gedrukt ende in de Oost-Indyen gesonden werden.

XVI.

16. Te gedyneken aen de Nederlantsche oversettynghe des bybels, dat dezelve mach gevordert werden.

Antwoort: dit accordeert met het 2^e gravamen van Eedam ende heeft eenderley resolutie met hetzelve.

Gravamina classis Hornanae:

I.

Gravamina vant classis van Hoorn. 1. Waervoor zulleke predicanten te houden zyn, die zonder eenige voorgaende ondersoek ende toestemynghe der gemeener kercke haer eygen vyf nieu opgeworpen artyckelen in de Gereformeerde kercken hebben ingedrongen ende daerdoor de goede vreedsame gemeenten droeffelyck beroert en gescheurt?

Antwoort, dat se zyn te houden voor scheurmakers, perturbateurs van de ruste der kercken ende oorsake van de droevige gedeeltheden ende andere zwaricheden, in de kercken hier te lande, die te voren gerust waren, ontstaen. Doch het oordeel over de vyf articulen selfs wert versocht ¹⁾ van het sinodus nationael.

II.

2. Item dezulcke tzy predicanten oft doctoren der h. theologie, die onder den naem van Gereformeerde niet alleen in de voorsch. vyf poincten maer oock in de articulen van God ende zyn eygenscappen, van Christi persoon ende zyn genoechdoenynghe, van derfzonde, van de rechtvaerdichmakynghe, vant geloove, vant onderscheyt des Ouden ende Nieuwen Testaments, van de volmaecktheyt der heyligen in dit leven ende meer andere gansschelyck vant gevoelen der Gereformeerde kercke zyn afgeweken?

Antwoort: zyn te houden voor kettters, schadelycke leeraers ende vianden van de Gereformeerde kercke. Ende wert dit voorts gerefereert tot het synodus nationael.

III.

3. Item dezulcke, sowel predicanten als ouderlyngen ende diaconen, die zonder voorgaende ondersoek ende toestemynghe der gemeener kercken, oock zonder ende tegen consent des classis de oude, aengenomene ende welgebruyckte ordre der kercken deser landen zyn afgegaen ende haer zelve in de kercken tot groote beroerynghe derzelve hebben

1) »versocht” B, D, E, F en G hebben »verwacht”.

ingedrongen by nieuwe ordre, in de gemeenten deser landen noyt aengenomen?

Antwoort, dat se te houden zyn voor dieghene, die tegen de ordre der kercken zyn ingecomen ende dezelve verstoort hebben. Ende wert voort de zake gestelt ten oordeele des synodi nationalis.

IV.

4. Hoe de kercken haer zullen draghen in de censure ende discipline over de ledematen der gemeente, die tot het gevoelen der Remonstranten zyn afgeweken ende hartneckelyck daerin volherden? Item met zulcke ledematen, die geheelycken van de ware gemeente met lasterynge der waerheyt afwycken?

Antwoort: het eerste lidt wert gestelt aent sinodus nationael ende met dieghene, die in het 2 lidt vervaet werden, zal men handelen na tgebruyck der kercke.

V.

5. Met wat terminis men alderclaerst ende duydelicxst alle de poincten des verschils tusschen de Remonstranten ende Reformeerde kercken vuytdrukken zal om daerop in volgende nationale synode behoorlycke examinatie ende decisie te doen?

Antwoort, dat men het doen zal per ¹⁾ antithesen, stellende het gevoelen van de Remonstranten ende Gereformeerde kercken tegen melcanderen over. Ende zyn verordonneert vuyt dese sinodale vergaderynge om tzelve te doen ende, gedaen hebbende, ter vergaderynghe in te brengen D. ROBERTUS PUPPIUS, D. PHILIPPUS RULAEUS, D. RIPPERTUS SIXTUS. Ende zal daerbeneffens ontboden worden ten zelven eynde vuyt de classe van Enckhuysen D. JOANNES URSINUS van Medenblick. Maer overmits zyn zieckte is in zyn plaetse geordonneert D. PETRUS CORNELII, predicant tot Enckhuysen.

VI.

6. Of het niet hoochnoodich is, dat in het aenstaende nationale sinode een algemeene welgestelde ordre der kercken deser landen met approbatie ende hantvestynghe van onse hooge souveraine overheden beraemt ende ingestelt werde, ende dat dienvolgens door de gedeputeerde aller classen, in sinodo particulari verschynende, daertoe goede preparatie na tadvys haerer kercken, daarvan zy afgesonden zyn, tydelyck gemaect werde.

Antwoort jae, ende wert dit int geheel gereserveert ²⁾ tot het syno-

¹⁾ »per'' F heeft »per thesen ende''. ²⁾ »gereserveert'' F heeft »gelaten''.

us nationael. Oock dat denghenen, die nae tvoorsch. synodus gaen zullen, ter hant gestelt werde, tgene daerop by eenige classen zoude moghen gedaen zyn

VII.

7. Hoe men zulcken gemeente opt bequaemste ende spoedichste helpen zal, die van de E. overheden haerer jurisdictie met Remonstrantsche predicanten gequelt ende daerbeneffens verhindert wert niet te mogen gebruycken den dienst haers eygenen predicants, die wettelyck, met approbatie des magistraets, van de ganssche gemeynthe beroepen ende van den geheelen classe toegelaten is ende tegen denwelken de voorsch. overheden niet te pretenderen en hebben dan alleen, dat de gedesigneerde predicant hem beswaert vindt int aennemen van de gepretendeerde resolutie der E. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant tot vrede der kercken etc.?

Antwoort, dat dese zwaricheyt werde geremonstreert, daer het behoort.

VIII.

8. Of een persoon, die vier jaren ter predicatien naerstich gecomen ende doof ende stom geboren is ende dienvolgens het woort des geloofs noyt gehoort en heeft noch het geloof des herten eenichsins belyden can, opt versoeck haerder ouderen, die zeggen haer dochters bewegynge te mercken, tot de gemeynscap des h. avontmaels stichtelyc can toegelaten werden?

Antwoort, dat dese questie gebracht worde tot het synodus nationael.

IX.

9. Of niet goet en ware, dat de ghemeene kercken deser landen eenstemmelyck aen de hooghe overheden deser landen versochten, dat door hare E. autoriteyt ordre gestelt ende datelyck geexecuteert werde, waerdoor geen schoolmeesters zoowel in den steden als ten platten lande mochten in de goede gemeenten gestelt werden, als alleen die professie deden der Gereformeerde religie? Gelyck oock dat by publycke autoriteyt versocht werde, dat geen byscholen int particulier gehouden werden, waerdoor de jeucht de Pauselycke superstition van jongs op werden ingescerpt?

Antwoorde jae, ende dat dit zal werden bevoordert door de gedepu- teerden des synodi.

X.

10. Wat men voor het beste zal doen tot weerynge van het onwette- lycke tsamenloopen der persoonen, die haer tot den echten staet begeven?

Antwoort: siet daerop de resolutie over het 2^e particuliere vant classis van Alekmaer.

XI.

11. Wat middelen best dienen ter hant genomen tot weerynge van het openbare ¹⁾ frequenteren der Jesuyten zoo in den steden als oock ten platten lande?

Antwoort: siet de resolutie over het derde gravamen van Enckhuysen.

XII.

12. Wat wech men zal ingaan om te weeren die disordre over de druckerye?

Antwoort, dat dit als noodich ²⁾ werde geremonstreert in sinodo nationali, opdat op dit stuck een generale ordre geraemt werde.

XIII.

13. Oft niet goet en waer, dat de kerckvoochden, die den dienaren haer stipendia gheven, waren ledematen der kercke oft ten minsten goetgunners van dezelve, ende op wat maniere zulex bequamelick zal cunnen geeffectueert worden?

Antwoort, dat men dit stuck oock remonstrere aen de heeren Staten door de gedeputeerden des sinodi.

XIII.

14. Alzo de predicanten in de openbare kercke binnen Hoorn sodanich sich gedragen hebben, dat de oprechte Gereformeerde kercken onses classis na tadvys van verscheyden kercken onses sinodi gestadelycken gheweygert hebben met haer den name des Heeren in qualiteyt als predicanten aen te roepen ende met haer eenige classicale comparitie te houden, dient aendachtelyck gelett, op wat maniere zy met de alderminste ergernisse ende quetsynge der rechtgesinde kercken kunnen in synodo ontfangen worden.

Antwoort: is daerover geadviseert als over het eerste gravamen van Amsterdam.

IV.

Syn oock voorgesteld dese particuliere questien:

Ende eerst vant classis van Edam:

I.

Particuliere questien vant classis van Eedam. 1. Waervoor men houden zal den kerckendienst PETRI AEMILII?

¹⁾ »openbare» ontbr. in F. ²⁾ »noodich» B, D, E, F en G hebben »hoochnoodich».

Antwoord: voor nul ende van geender waerden, alzo hy onwettelyck is in al zyn doen, ende dat het classis van Alckmaer, geassisteert met de gedeputeerde des synodi, tegens hem procedere.

II.

2. Hoe hem een predicant zal dragen, die van wegen zyn zwackheyt ende outheyt niet machtich genoeg is zyn dienst, daer hy nu in is, vuyt te voeren ende nochtans wel machtich is om een minder ende lichter dienst te administreren?

Antwoord: also men verstaet, dat de predicant, waerover de vrage is voorgesteld, out, swack ende gebreckelyck is, dat men hem van zynen dienst ontslae ende voor hem versorge een behoorlick onderhout.

III.

3. Of niet goet en is, dat men de nieuwe geexamineerde predicanten doe onderteekenen, dat se alles wat se in examine hebben geantwoordt, geantwoordt hebben na conscientie vuyt oprechticheyt hares herten als voor God?

Antwoord, dat dese questie werde voorgesteld in synodo nationali, opdat dese sake, soo se te practiseren is, generalycken gepractiseert werde ende dat men ¹⁾ middelertyt een yder classis so omsichtich zy alst mogelijk is.

IV.

4. Hoe men handelen zal met litmaten, dewelcke comen met attestatien van Remonstrantsche predicanten?

Antwoord, dat men zulcke attestatien niet aenneme, maer de luyden, daermede comende, op ²⁾ een nieu ondersoecke.

V.

5. Of een overspeelder mach getrouwt worden met dieghene, daer hy overspel mede begaen heeft?

Antwoord: dese questie, die wel naerstelick ende grondelick ³⁾ dient gheventileert, behoort ad sinodum nationalem.

Particuliere questien van Amsterdam ⁴⁾:

1.

1. Of niet int sinodo nationali dient ordre gestelt, dat vuyt name

¹⁾ »men" ontbr. in B, D, E, F en G. ²⁾ »op" B, E, F en G hebben »liever op". ³⁾ »ende grondelick" ontbr. in F. ⁴⁾ Aan de particularia van Amsterdam gaan in B en E die van Alkmaar vooraf, die in C, D, F en G reeds volgden op de gravamina van Alkmaar.

der gemeener kercken deser landen eenige bondige schriften werden vuytgegeven tot wederleggynghe van de valsche leerynghen ende lasterynghen, daermede by dese tyden de rechte ¹⁾ leere der kercken hier te lande werdt bestreden ende opt hoogste gelastert?

Antwoort, dat het nationale synode daervan oordeele.

2.

2. Of niet de professores in de academien, inzonderheyt de professoren theologiae, behooren de Nederlantsche Confessie ende Catechismus te onderteeckenē, gelyck de predicanten gehouden syn?

Antwoort: verstaende de professores theologiae, jae.

3.

3. Of yemant, niet geroepen van eenige kereke, ofte met open oft met gesloten deuren in een stat oft plaetse, daer Gods woort in de publycke kercken openbaerlyck werdt gepredickt, vrystaet terzelve uyren als den publycken dienst geschiet, in een vergaderynghe van mannen ende vrouwen texten uyt de h schriftuere te verhandelen met voorgaende ende navolgende gebeden ende gesangen van psalmen, uyren lang geduyrende, in alle manieren gelyck in de openbare kercken geschiet van de predicanten, zulex dat tusschen soodanich een ende een wettelyck geroepen predicant ten aensiene vant werck geen onderscheyt en is dan alleen, dat hy de sacramenten niet en bedient?

Antwoort, dat zulcx als een notoire confusie behoort gheweert te werden.

4.

4. Of men bekende David-Joristen behoort te trouwen ende te laten staen als getuygen over den doop?

Antwoort: neen, doch alzoot generael is, dat het voorder gerenvoyeert werde ad sinodum nationalem.

5.

5. Of echteluyden mogen van melcanderen wonen ende verscheyden huyshouden?

Antwoort: neen, of ten ware dat zulcx geschiede met kennisse van de overheyt.

6.

6. Of niet goet en ware te arbeyden, dat de Wederdoopers vuyt politycke regierynghe gehouden werden, dewyle zy geen quaet en willen

¹⁾ »rechte" B, D, E, F en G hebben »reynē".

straffen ende daerom onder hare regieringe alle godloosheyt de overhant neemt.

Antwoort, dat elckeene by discretie zulcx zoecke te voorcomen zoo veel als mogelyck.

V.

Heeft overgelevert zekere *LYSBETH CORNELIS* dochter van Eedam een requeste, inhoudende clachte over de ses gedeputeerde, die vuyt last vant laetst gehouden sinodus in hare zake hadden gebesoigneert, dat dezelve (behalven dat haer hare schriften niet en waren ter hant gestelt) de belofte, aen haer gedaen, niet en waren naegecomen, als: dat de acten int kerckenboeck tot Eedam zouden werden gecancelleert ende dat de gecommiteerde haer int openbaer souden ontschuldighen, item dat de kerckenraet van Eedam weygerde oock mede niettegenstaende haer belofte met haer te versoenen, ende versoeckende, dat het vonnis der gecommiteerde, soo alst belooft ende met hanttastynghe bevesticht was, mochte nagecomen ende de kerckenraet voorsch. belast werde met haer in dese vergaderynge ofte door zekere gecommiteerde van dezelve te versoenen. Om eenige openynghe van de zake te hebben, dewyle *D. WALLESIUS* ende *D. BROECKERUS* mede geweest zyn onder de gecommiteerde ende die twee gereetst waren te becomen, is goetgevonden dezelve te citeren, dewelcke verschenen ende gehoort zynde, hebben verclaert, dat het woort cancelleren wel gebruyckt was, maer alzo de kerckenraet van Eedam zwaricheyt maeckte om de acten in haer boeck door te halen, is in plaetse van dat woort gebruyckt het woort van de acten in eeuwige vergetynghe te stellen, waerop partyen nae voorgaende inductie met hanttastynghe ende tranen zyn bevredicht ende de bevredynghe openbaerlyck is bekend gemaeckt van den predickstoel; dat haer geen belofte gedaen was om de papieren te restitueren, dat haer wel belooft was, dat men haer van den predickstoel zoude justificeren, maer dat zulcx oock geschiet zy int formulier, twelek haer voorgelesen ende van den predickstoel afgelesen is, dewyle in tselve een clausel staet, die sich refereert tot het vonnis, dat de gecommiteerde hadden vuytgesproken, concluderende dat de zake, eenmael afgemaeckt zynde, nu ter tyt niet wederom behoorde opgerept te worden. Maer alzo *LYSBETH* voorsch. cum suis niettegenstaende dese verclarynghe haer niet gecontenteert hielt met de handelynghe van den voorsch. gecommiteerde, seggende tot bewys van dien, dat zy al terstont naet vertreck van dezelve van Eedam aen een yder van hun int particulier haer misnoegen door een expresse missive hadde te kennen gegeven, soo is by de sinodale vergaderynghe, die niettemin de handelynghe van de voorsch. gecommiteerde approbeert, tot vergenoegynghe van de doleanten ende tot een

overvloet goetgevonden, dat met advys van den kerckenraet van Eedam in het kerckenboeck aldaer mochte werden geteyckent, dat men de acte van hare zake hielt voor gheannulleert ende dat op een nieuw een acte wierde geconcipeert om voort houden des avontmaels in de kereke van Eedam door een der predicanten aldaer gepubliceert te werden, waerin het hooft vant vonnis, by de voorsch. gecommiteerde vuytgesproken, werde begrepen. De ontworpen acte was dese:

Alzoo **LYSBETH CORNELIS**, een medelitmact onser gemeynte, met de hare eenen langen tyt is onrustich geweest over soodanighe questie, als velen wel bekendt is, so hebben wy ul. tot haerder meerder geruststellynge by desen wel willen bekentmaecken, dat zy wel reden gehadt heeft om haer over de inductie tot verhinderynge van haers vaders testament te beclagen ende eenige dyngen dien aenclevende geschiet te doleren, oock aen den synodum claetich te vallen, ende dit eygentlycken tot zulcken eynde, dat voortaan alle oorsake van misnoegen ophoude ende zy met de hare gerustelyck ten avontmael des Heeren ¹⁾ haer begeve.

Dese acte haer voorgelesen zynde ende zy copie daarvan begeerende, is haer copie daarvan vergundt onder dese bedyngen: 1. dat dese acte zy een acte van voorslach tot vrede, ingewilicht aen de zyde van **LYSBETH CORNELIS** ende de hare, 2. dat zy dezelve op geenderley wyse misbruycke. Ende hiermede heeft zy met de hare verclaert ten vollen vergenoecht te zyn, houdende nu alle voorgepasseerde zaken int vier der liefde begraven zonder immermeer yet diesaengaende wederom te innoveren ofte nae te houden. Ende indien in dese sake noch enige swaricheyt voorviel, soo sullen die van Eedam haren toevlucht mogen nemen tot die broederen, die hieronder geordonneert syn om te besoingeren in de sake van Hoorn.

VI.

Alzoo de Remonstranten van Alekmaer, nadat hare afgesondene van den sinode ten aensien van de credentie, hun medegegeven, waren verclaert niet ontfanckelyck te zyn (als hierboven in den beginne verhaelt is), over dese E. vergaderynge aen de heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant hebben gedoleert, so is hare doleantie met zekere bygevoechde stucken de vergaderynge door de E. heeren commissarisen bekent gemaect, luydende aldus:

Aen de Ed. Mog. heeren, myn heeren de
Staten van Hollant ende Westvrieslant.

Edele, mogende, wyse, voorsienige heeren!

De kerkendienaren Remonstranten in den classe van Alemaer heb-

¹⁾ »des Heeren» ontbr. in F.

ben op den 21 deser uwer E. Mo. missive ontvangen, by dewelcke uwe Mo. Ed. dezelve te kennen geven onderricht te zyn, dat de voornoemde classis nochte yemant van harentweghen op de synodo provinciael tot Enchuysen en is gecompareert, ende hunluuyden alsnoch bevelen sich hoe eer hoe liever aldaer te laten vinden, waerop by die van den voorsch. classe gelet zynde, op den 22 is goetgevonden uwer Ed. Mog. onderdanichlyck te remonstreren, wat by denzelven classe tot noch toe in dese sake nopende den synodum provinciael van Enchuysen is gehandelt, niet twyffelende of uwe Ed. Mog., van alles ten vollen onderricht zynde, zullen daeraen een zeer ¹⁾ goet contentement nemen.

So ist dan Ed. M. heeren, dat de Remonstranten, gesien hebbende den brief van vuytschryvynghe, aen haer by die van den classe sinodael toegesonden, daervuyt hebben gespeurt, dat zyluyden by deselve voor geen broeders in Christo en worden erkent, als vuyt de bygevoechde copie kan blycken, dat mede deselve synodale classis den Remonstranten heeft onthouden de gravamina, zonder welcke nochtans zy niemant met zekere ongelimiteerde instructie conden totten selven synodus afsenden. Waerin of de voorsch. classis van Enckhuysen voldaan heeft de goede meenynghe van uwe Ed. Mog. willen zy uwer Ed. Mog. oordeel in onderdanicheyt laten bevolen zyn. Immers hebben de Remonstranten daervuyt niet anders connen oordeelen, dan dat men haer alzo heeft ontboden, alsoff men dezelve aldaer niet en begeerde, oft ymmers dat zy daer comende geen behoorlycke stemmynghe neffens andere en zouden mogen hebben.

Is daeromme by den Remonstranten goetgevonden dese hare swaricheyt tydelyck aen den synodum zelve te kennen te geven ende hebben tot dien eynde eenen vriendelycken brief aen de vergaderynghe door eenen expressen geadresseert, waervan de copie alhier is bygevoecht, op hope of misschien de gantsche vergaderynghe ofte ymmers een deel derselver zulleke onheusche ende vreemde maniere van doen, by de classe van Enckhuysen gebruyct, zoude improberen ende naer vermogen redresseren. Maar hebben sich de Remonstranten tot hare groote droeffnisse ende verwonderynghe in die hope bedrogen gevonden, bemerkende vuyt de antwoordt des synodi, op haren brief gegeven, dat deselve genoechsaem approbeert tgene by de classis synodael was gedaen ende dat zy mede in haren brief ons metten naem van broeders niet eens en heeft willen noemen, gelyck mede ditselve blycken kan vuyt de copye van den synodalen brief, hierneffens gaende. Hoewel nu, myne heeren, dat de Remonstranten achteden hiervuyt genoechsame ende overvloedige redenen te hebben om op zulcken synode niet te compareren, die met sodanige

¹⁾ »zeer" ontbr. in B en E.

partyschap alreede tegens ons scheen te syn ingenomen ende soo verre van alle christelycke gemeenschap met ons te syn vervreemt, als niet konnende verstaen, dat wy yet goets by denzelven conden vuytrichten, soo hebben nochtans evenwel de Remonstranten twee persoonen vuyt den haren gecommiteert op den xv^{en} deser maent Octobris omme vuyt haren naem op de voorsch. synodale vergaderynge te verschynen, ende dat om alle quade suspitie van wederhoorieyheit tegens uwe Ed. Mog. ende van misvertrouwen op hare goede zake te beter ¹⁾ voor te commen. Doch haere gecommiteerde, in de vergaderynge hunne credentie vertoonende, zyn by dezelve gewraect ende en hebben aldaer geen plaetse mogen cryghen. De principaelste reden (als vuyt de cotype daervan can blycken) was, omdat onse classicale vergaderynge aen haer reserveerde de christelycke vryheyheit, haer competerende, ende alzo geen absolute maer een gelimiteerde commissie ende autoriteyheit haren gecommiteerden hadden medegegeven. Hier willen de Remonstranten uwer E. M. myn heeren ootmoedelyck om Christi wille hebben gebeden op dese reden van weygering ende de onbillikheyheit van dien met aendacht te willen letten om te beter te verstaen, hoe verkeerdelyck dese synodale vergaderynge mette Remonstranten heeft gehandelt ende wat goede reden deselve hebben haer over sulcke onchristelycke proceduren by uwe Ed. Mog. ende alle de werelt te beclagen. Men heeft haer geen gravamina of poincten van bedenckynge willen bekent maken, sodat zy haren gecommiteerden met particuliere instructien tot den synodum niet en hebben connen zenden. De Remonstranten en conden oock niet beloven voor goet te zullen houden, al wat hare gecommiteerde op den synodo souden mogen avyseren, sonder eerst hetselve te hebben verstaen ende aen den regel van Gods h. woort selve wel te hebben examineert, ende moesten derhalven nootsakelyck een van beyden doen, ofte thuys blyven ende niemant totten synodum committeren ofte hare gecommiteerde een bepaelde commissie gheven, behoudende de vryheyheit omme over de resolutie derzelve te mogen oordeelen nae Gods woort. Het eerste doende, conden de Remonstranten schynen hare zake te wantrouwen ofte uw E. M. bevelen te verachten. Ende nu ²⁾ sy het andere doen, daer zy werden toe genootsaect, weygeret men haer op den synodum te ontfangen. Hoe billyck dit is, laten wy uwe E. Mo. nae hare discretie selfs oordeelen. Maer misschien zullen die van den synodo zeggen, dat de Remonstranten met het bedynge van hare christelycke vryheyheit haer het oordeel des synodi, gelyck het behoort (want zo luyden hare woorden) niet en onderwerpen. Daerop is de antwoorde: vooreerst, dat zulcke onse mee-

¹⁾ »te beter» ontbr. in B en E. ²⁾ »nu» D en F hebben »als».

nyngē noch yemant van haerluyden ons oft de onse afgevraecht, noch yemant van den onsen haer heeft aengeseyt. Daerbeneffens houden de Remonstranten, dat het noodich is over alle toecomende beslyuten van alle classicale ende synodale vergaderyngen zulcken christelycken vryheyt aen haer te reserveren om die te toetsen aen den proefsteen der goddelycker schriftuere, ende cunnen bewysen, dat oock zelfs de Contra-Remonstranten in hare credentien wel gewoon zyn niet anders te beloven, dan dat se voor goet ende bondich zullen houden, tgene by de synodus zal besloten werden, conform ende gelycformich zynde den woorde Gods, dwelck in effect niet anders is, dan tgene de Remonstranten in hare credentie hebben geinsereert, hare woorden al schoon genomen zynde in den zin, die den synodus daerover schynt te hebben. Ende hoe kunnen de Remonstranten beloven voor goet ende scriftmatig te zullen erkennen, tgene de synodus zal goetvinden ende beslyuten, alear deselve weten wat het wezen zal? Ende dat noch zulcken synodus, die ons in hare missive voor geen broeders en willen erkennen ende daermede (onnes oordeels) hare partyscap alreede soo notoyrlyck tegens ons heeft getoont, een synodus, bestaende vuyt predicanten, die meestendeel oft alreede sich hebben van ons afgesondert ofte de scheuryngen, die men tegens ons heeft gemaect, met verscheyden handelyngen hebben helpen styven ende approberen ofte met ons hebben geweygert te bidden ofte met onderteeekenynge sich tegen ons alreede als teghen valsche leeraren ende kerckenberoorders hebben verbonden? De Remonstranten en achten niet (onder behoorycke reverentie), dat uwe E. Mo. ymmermeer ons sulcx sullen willen vergen. Wat aengaet de 2^e reden des synodi, betreffende den persoon NICOLAI BODECHERII, onnes lieven medebroeders, die is mede ongefundeert, alsoo hy BODECHERUS voornoemt noch selfs nae zyn stilstant vant predicken (twelek noch deportement noch suspensie is ende waervan hy zelfs bereyt is goede rekenescap te geven) by de magistraten, classis ende kerckenraet tot Alekmaer voor een wettelyck predicant doorgaens is erkent geweest. Dit is Ed. Mog. heeren cortelyck tverhael van tgene by den Remonstranten opt stuck van de comparitie int synodo is gedaen, waervuyt uwe Ed. Mog. genoehsaem connen verstaen, dat de Remonstranten in desen deele onsculdich zyn, hebbende nae vermogen debvoir ende naersticheyt aengewendt om sich op den synodum behooryck te praesenteren, niet twyffelende oft uwe E. Mo. zullen nae hare hooge wysheyt ende discretie hierin nemen volcomen genoegen ende contentement, insonderheyt insiende, dat, onse gecommiteerdens by ons alreede gesonden ende van den synodo niet geaccepteert synde, de scult (soo daer eenige is) niet by ons maer by den synodum bestaet. Tot een beslyut bidden de Remonstranten Godt, den Vader almachtich, dat Hy uwe Ed. Mog. altyt

met de gaven zyns h. Geestes tot vreetsame ende voorspoedige regeerynge wil bywonen. Amen.

Dese voorsch. doleantie in de vergaderynge des synodi gelesen zynde, is goetgevonden dezelve in zekere missive aen de heeren Staten te beantwoorden, gelyck se beantwoort is in forme als volcht:

Edele Mogende heeren!

Ons is ter handt gestelt door de erentfeste, achtbare, wyse heeren, uwer Ed. Mog. commissarisen op onse synodale vergaderynge, zekere doleantie van den Remonstranten in de classe van Alckmaer, waarby dezelve aen uwe Ed. Mog. hebben geclaecht soo over het synodale classis van Enckhuysen als over dit tegenwoordige Noorthollantsche sinodus, even alsof het eene ende het andere oorsake waren, waerom zy tot noch toe op den synodum niet zyn verschenen ofte ymmers ten minsten denzelven niet hebben connen bywoonen. Wy dan de voorsch. doleantie gesien ende overwogen hebbende, hebben niet connen nalaten by desen cortelyck daerop te antwoorden. Eensdeels om uwe Ed. Mog. van de rechte gelegentheyt der zake te informeren ende andersdeels om den cours onser actien, by haerluyden gesugilleert, te justificeren.

Vooreerst zullen uwe E. Mog. gelieven te verstaen, dat hetgene by de voorsch. doleanten tegens ons is ingebracht, meer bestaet in gesochte dyngen om de synodale vergaderynge (die zy doch noyt gemeent hebben ende oock noch niet meenen) met een glimp te ontgaen als in wetelycke excuse. Want het is ymmers kennelyck, hoe dē Remonstranten int gemeen aen uwe Ed. Mog. noch onlanx hebben overgegeven zekere remonstrantie, becleedet met vele blauwe redenen om het oordeel van alle synoden soo particulier ende provintiael als nationael (sooals deselve tot noch toe nae tgebruyck der Gereformeerder kercken gehouden zyn) te ontgaen, stellende ter contrarie eenen voet (na hun eygen fantasie), in 12 artyckelen begrepen, waernaey zy den synodum wilden gehouden hebben, met expresse verclarynge, soot niet en gaet als zy verstaen te behooren, dat zy in zulcken gevalle niet en dencken hunne oore na eenighe synoden te neygen. Ende opdat de voorsch. doleanten niet en seggen: wat gaet ons de ¹⁾ remonstrantie aen? uwe E. M. hebben selve vuyt hunne bygevoechde stucken gesien, hoe zy hun in hunne schrijven aen onse vergaderynge van den 3^e deser maent op deselve remonstrantie beroepen, te kennen gevende dat daerin genoechsamen redenen ende motyven ²⁾ van absentie begrepen zyn, al wast dat zy der geen meer en hadden als die, waervuyt wy besluuten, alsochon genomen dat in effecte gepresteert was hetghene zy int sinodale classis ende in dese

1) »de" B, E en G hebben »die". 2) »ende motyven" ontbr. in F.

onse vergaderynge in hunne doleantie desidereren, dat zy evenwel nochtans hun souden gesocht hebben den synodo te onttrecken.

Ende om in der waerheyte te seggen, wat zynt meer als gesochte dyn-gen, die zy tegen ons inbrengen?

Wy gaen voorby, dat zy hun in haren brief aen ons geexcuseert hebben op de onveylicheyte van de plaetse, twelck geheel impertinent is, dewyle wy onse vergaderynge houden onder de autoriteyte ende bescermynge van onse wettelycke hooge overheyte ende de plaetse voor d'eene so veylich is als voor de andere ende voor haer niet onveylicher als voor die van Hoorn.

Maer wy comen tot de redenen, die zy eygentlyck vuytdrukken in hare doleantie. Sy seggen, dat sy noch vant synodale classis noch van dese sinodale vergaderynge in de brieven van beschryvynghe broeders genaemt zyn. Wy ontkennent niet, myn heeren, maer seggen dat dit het stuck is, waerop het al draeyt. Syn zy voor onse broeders te kennen, so is het gantsche dispuyt vuyt. Sy eyschen, dat men hen geven zal tgene noch in de questie staet. Het comt het nationale sinodus toe te oordeelen, waervoor zy te houden ende of se voor broeders te kennen zyn. Daervan verwachten wy de decysie over dit hoofstuck ende daerom hebben wy tot prejuditie vant voorsch. synodus ende oock tegens ons eygen gemoet (dewyle wy soo tegen de Remonstranten int gemeen als tegen de Remonstranten van Alckmaer int bysonder veel hebben) haer soo solemnellyck den name van broeders ofte medebroeders in onse aenschryvynghe niet kunnen geven.

Ende waerom nemen sy daervuyt meer oorsake van absentie als die van Hoorn, die van gelycken met den name van medebroeders niet aengeschreven ende evenwel nochtans verschenen zyn? Sy zeggen, dat hun vant synodale classis geen gravamina toegesonden zyn. Wy stellent oock voor bekendt, maer hierop zullen uwe E. Mo. gelieven te verstaen, behalven dat het synodale classis als particulier sich beswaert vindt zonder advys van de andere classen de gravamina van dezelve aen de Remonstranten vuyt te senden, dat de doleanten zelve over het niet uutsenden van de gravamina haerselven beschuldigen moeten. Want clagen zy, dat de gravamina haer niet toegesonden zyn, sy, wel wetende het gebruyck van de kercken hier te lande, en hebben noch gravamina van yemant gevordert noch oock zelve hare gravamina toegesonden. Ende wat reden souder zyn, waerom wy meer gehouden zyn onse gravamina haer toe te zenden, als zy de hare ons toegesonden hebben? Daerenboven wat zwaricheyt maken zy daerin meerder als die van Hoorn? De gravamina waren die van Hoorn oock niet toegesonden ende nochtans hebben die daerom niet gelaten op de vergaderynge te verschynen. Ende soot haer geliefte hadde te compareren ende dese swaricheyt door haere

gecommitteerde de vergaderynge laten voorstellen, men zoude haer niet gheweygert hebben tegene men die van Hoorn geconsenteert heeft, dewelcke, de gravamina van ons versocht hebbende om die te sien, te overweghen ende met den haren te communiceren, terstont een volle copie daervan ontfangen ende dezelve tot haer believen gebruyckt hebben

Sy clagen eyndelyck, dat zy tot een overvloed (alhoewel meenende genoeghsame redenen van absentie te hebben) nochtans op den 15 deser maent twee vuyt den midden van haer op onse vergaderynge hebben afgesonden, maer dat dezelve zyn gewraeckt ende wederom terugge gesonden. Dat zy twee persoonen gesonden hebben, is waer, maer staet te bedencken, dat zulcx niet eer geschiet is, voordat wy haer aengeschreven hadden, dat zy, alhoewel niet gecomen zynde op het aenschryven vant synodale classis, nochtans alsnoch hare gecommitteerde souden senden. Dat hare gecommitteerde, die zy op dat schryven gesonden hebben, in de vergaderynge verschenen, maer niet toegelaten zyn, is mede waer, maer hierop dient wel aangemerckt, dat zy niet simpliciter oft absoluté gewraeckt zyn (want dat zoude tegens onse expresse schryvyng, aen haer gedaen, gestreden hebben, ende oock en zouden zy niet meer gewraeckt zyn geweest als die van Hoorn, so sy debite gecomen waren), maer dat zy gewraeckt zyn, is geschiet principalyck ten aenzien van hare credentie, die niet nae behooren ja tot prejuditie van de vergaderynge was ingestelt, als gelimiteert met een clausel van vryheyt, die de committerende aen haerzelve behielden. Want hoe can yemant als een medelidt in een vergaderynge ontfangen werden, die hem het oordeel der vergaderynge niet onderwerpt maer, daer zittende, zyn vryheyt aen hemzelve reserveert? Syn niet de Remonstranten in den Delfschen synodo onder anderen met dit bedyng ontfangen, dat zy haer de vergaderynge moesten onderwerpen? Ende hoe connen wy dan zonder dit bedyng de doleanten ontfangen? ¹⁾ Jae wie isser van ons zelve, die van de vergaderynge niet zoude gewraeckt werden, zo hy hem na behooren de vergaderynghe niet onderwerpen wilde?

Dat het de doleanten nemen op de gravamina, als dat hun dezelve niet waren toegesonden ende dat zy daerom niet conden voor goet houden al hetghene dat hare gecommitteerde in de vergaderynge vuyt haren naem souden 'avisieren, dat heeft niet omt lyff. Want ten eersten zy weten wel, datter meer dyngen op de synodale vergaderyngen voorvallen als juist de vuytgeschreven gravamina; 2. gelyck te voren geseyt is, so zy de gravamina geeytscht hadden, men zoud' se haer niet geweygert hebben ende alsoo hadden zy de hare, daerop geïnstrueert, kunnen afsenden, temeer omdat sy tyts genoeg gehad hebben om datselve te doen,

¹⁾ »Ende hoe — ontfangen» ontbr. in B.

also men wel 14 dagen lanck met de sake van Haerlem is besich geweest ende ondertusschen de gravamina open gestaen hebben als wach-
tende, of het den doleanten noch soude belieft hebben hare gecomit-
teerde met een ander credentie in behoorlycke forme af te senden, in
welcken gevalle zy niet zouden gewraeckt zyn geweest ende waertoe haer
genoechsame occasie oock selfs door de aenmanyge van myne heeren
commissarisen aen NICOLAUM BODICHERUM gegeven was. Maer zulcx niet-
tegenstaende schynt het, dat zy den goeden raet, die hun by de heeren
commissarisen gegeven was, voorbygaende, in plaetse van te doen het-
ghene sy hadden behooren te doen, liever gehadt hebben occasie daer-
vuyt te capteren om haer aen uwe Ed. Mo. te adresseren ende by de-
zelve over ons ende onse handelynge te doleren.

Summa, vuyt desen connen uwe E. Mo. wel afnemen, dat het de do-
leanten niet te doen en is om op de synodale vergaderynge te wesen,
maer om dezelve (niettegenstaende uwe Ed. Mo. vuytschryvynghe, waer-
van haer soowel als andere authenthycke copie gesonden was) te decline-
ren, doende zulcx met een glimp ende tot dien eynde dese eersame sy-
nodale vergaderynge by u E. M. soeckende ¹⁾ te denigreren, waerom wy
niet hebben connen nalaten dese corte antwoorde tegen de voorsch. do-
leantie aen uwe E. Mo. over te senden, biddende uwe E. M. dezelve int
goede te nemen ende de scult vant absenteren der doleanten niet ons,
maer haerlieden selve te imputeren.

Ende hiermede etc. Aldus gedaen in onse synodale vergaderynge tot
Enckhuysen desen 30 Octob. 1618.

VII.

Syn ingestaen JOANNES WALLESIUS ende JOANNES ARNOLDI, predicanten
tot Hoorn, elagende hoe zy haer grootelix beswaert vonden by sekere
sententie classicael ende insonderheyte van den 7 April 1614, besloten
van zekeren persoon ofte persoonen, gansch geen competente autoriteyt
over haer noch oock speciale last ende commissie hebbende, waerby sy
vuyt haren classe vuytgesloten waren, sulcx dat zy die hielden voort
fondament van de sechurynge, naderhant in hare kerke gevallen, ende
daerover den 7 September 1615 zyn genootsaeckt geweest tegens dezelve
sententie alsoock de acten ende actitaten hares classis te protesteren ende
haer aen hooger vergaderynge te beroepen, versoeckende aen dese ver-
gaderynge, dat zy wederom herstelt ende de acten ende actitaten, tegens
haer ingestelt, geannulleert mochten werden, also zy zeyden dezelve ge-
schiet te zyn, nadat de magistraet wel expresselyck hantsluytynge gedaen

¹⁾ »soeckende” ontbr. in F.

hadde, ende oock te stryden soo tegens tgebruyck der kercke als oock tegens Godes h. woort. De vergaderynge, lettende op dit versoeck der appellanten, nadat vele daerover hinc inde gedebatteerd was, ende vindende noodich in naerder besoingne te commen, heeft goetgevonden zekere persoonen, hiernae te noemen, daertoe te deputeren, die beneffens de gedeputeerde des sinodi mette aldereerste gelegentheyt vuyt name deses synodi daerin zullen handelen met vollemacht ende commissie, alsof dese synodus, gelyck se nu vergadert is, daerontrent ende tegenwoordich ware, ende dat dienvolgens by dese vergaderynge van waerden gehouden zal werden, tgene by hare gecommiteerde daerin zal gedaen werden, gelyck oock dezelve gecommiteerde haer zullen gelastet houden om met gelycke macht ende commissie als boven in de zake ISAACI WELSYNGH (oock mede predicant tot Hoorn), zoo daer yets tegens hem zoude mogen ingebracht werden, te handelen, houdende in desen gantschen handel haer ooge geslagen op de ruste ende vrede van de kercke van Hoorn om alles in haer besoigne daernae te dirigeren ende aen te legghen.

De reden, waerom dese resolutie genomen is, is onder anderen omdat de besoigne vele tyts vereyscht ende de vergaderynghe voor alsnu den tyt daertoe te cort viel, vuyt oorsake dat men omt aenstaende synodus nationael de handelyngen moeste becorten. Ende de persoonen, die tot dese besoigne genomineert zyn, zyn dese:

JOANNES URSINUS, predicant tot Medenblyck.

ROBBERTUS POPPIUS, predicant tot Eedam.

AMBROSIUS JOANNIS, predicant tot Petten.

JOANNES DERAMOUT, predicant in de Beverwijk.

PHILIPPUS RULAEUS, predicant tot Naerden.

JACOB CLAESSEN, ouderlyng tot Eedam.

CLAES CORNELISSEN, ouderlyng tot Schagen.

Daernae de voorsch. twee predicanten JOANNES WALLESIUS ende JOANNES ARNOLDI versoeckende: 1. dat op haer protest, twelck in de vergaderynghe gelesen ende geexhibeert is, mochte geteekent werden, dat het geexhibeert was; 2. dat zy mochten copie hebben van de voorgaende acte, hun voorgelesen; 3. dat sy oock mochten copie hebben van tgene over de pointen der beschuldyingen t'anderen tyden was gebesoigneert, opdat zy, die hebbende, haer daerop mochten prepareren.

Is geresolveert: op het 1e, dat het geschiede mits conditie, dat copie van het voorsch. protest genomen ende ter vergaderynghe ingebracht werde; op het 2e, dat onnoodich is acte particulier te geven, dewyle beyde gedeelten vant classis van Hoorn elck bysonderlyck copije van alle de handelyngen deses synodi zullen hebben; ende op het 3e, dat het-selve impertinent zy, omdat dese vergaderynghe geen copie geven can van tgene niet by haer maer by anderen gedaen is, oock omdat de sake

gerenvoeyert wert tot de decisie van de gecommitteerde broederen, die daerin zullen handelen.

VIII.

Is gelesen een zeker geschrift NICOLAI BODECHERI (predicant tot Alckmaer), waerin hy int lange deduceert, hoe hy hem tegens ADOLPHUM VENATOREM gestelt hadde ende daerover tot stilstant van zyne bedienynghe door de magistraet van Alckmaer gebracht was. Doch alzoo hy in tzelve schrift niet concludeerde ende de vergaderynge oock niet sach, wat daerin zoude connen gedaen worden, te meer alzo zyne partyen niet tegenwoordich waren, is goetgevonden de zake by de lecture te laten, of ten ware hiernaech noch andere occasie voorviel.

IX.

Alzoo dese sinodaele vergaderynge preparatoir is tot het sinodus nationael, zo zyn opgesocht die dyngen, die tsedert het naestgehouden sinodus nationael van den jare 1587 af tot het aenstaende synodum nationalem vuytgesteld waren. Ende zyn bevonden dese navolgende dynghe in verscheyden particuliere Noorthollantsche synoden daertoe gerefereert te zyn.

A^o 1589 in synodo Amsterdamensi:

Om te stellen een formulier op den doop van bejaerde persoonen, dwelck oock vernieuwt is in dit tegenwoordige sinodus int 8e gravamen van Alckmaer.

Item te stellen een algemeene forme van attestatien voor de vertreckende litmaten.

A^o 1592 in sinodo Edamensi:

Te stellen een bequame forme examinis theologiici voor de aencomende predicanten.

Item oft niet raetsaem zy den Papisten aen te bieden een openbare disputatie met consent der E. heeren Staten.

A^o 1593 in synodo Alckmariana:

Art. 12. Of men niet zal houden een openbaer bespreck met allerley soorten van Wederdooperen?

A^o 1595 in synodo Amsterdamensi:

Hoe men zal handelen met jongeluyden van 15, 16, 17 jaren, dewelcke versoecken gedoopt te werden sonder haer ten avontmael te begeven?

A^o 1596 in synodo Hornana:

Ar. 11. Of men ten avontmael zal toelaten, die alle stucken der christelicker leere voor goet bekennen, maer den christelycken doop niet toestemmen, begeerende daerin verdragen te werden?

Ar. 16. Of men de ongedoopte op haer zieckbedde sal doopen? Dit

is oock vernieuwt in sinodo Alckmariana a^o 1605 ende vermeerderd met het doopen der patienten. Item in sinodo Hornana a^o 1608 art. 16.

A^o 1602 in sinodo Hornana:

Particul quest. 5. Of alle zonden tzy groot of cleyn op eenen voet in de kercke zullen gestraft worden?

Artic. 2¹⁾. Om te refutereren de argumenten der Wederdooperen.

A^o 1607 in sinodo Amsterdamensi:

Art. 15. Waervoor te houden is den doop CORNELII WIGGERI, nadat hy van de kercke geexcommuniceert is, ende dergheener, die van geexcommuniceerde predicanten zoude mogen gedoopt werden ofte zyn?

Art 27. Hoe men met die persoonen zal handelen, die haer van de Gereformeerde kercken begeven tot de Martinisten? Dit is vernieuwt in synodo Enckhusana a^o 1618 int 14 gravamen van Amsterdam.

A^o 1608 in synodo Hornana:

Art. 27. Waervoor men houden zal den doop der Wederdooperen ende dergheener, die d'heylyge dryvuldicheyt met ons niet bekennen ende Christus houden noch voor warachtich God noch voor warachtich mensch?

Art. 9. Te verhinderen het loopen van de Wederdoopersche leeraren door het geheele lant.

Syn oock gerenvoyeert ad synodum nationalem de saken, begrepen in alzulcke grieven ende particuliere questien deses tegenwoordighen synodi, als hier mitsdesen aengeteekent syn, namelyck:

Het 1, 2 ende 5 gravamen van Enckhuysen.

Het 2, 3 ende 4 gravamen van Eedam.

Het 1, 4, 6 ende 7 gravamen van Alckmaer.

Het 5e gravamen van Haerlem.

Het 4, 7, 8, 9²⁾ ende 15 gravamen van Amsterdam.

Het 1, 2, 3, 4, 5, 12 gravamen van Hoorn.

Item de 3e ende 5e particuliere questie van Eedam.

De 1 ende 4³⁾ particuliere questie van Amsterdam.

X.

De Remonstranten van Alckmaer, overmaels door de erentfeste heeren commissarisen vuyt name van hare Ed. M. verschreven zynde om op de vergaderynge te compareren, hebben wederom twee vuyt den haren, namelyck JOANNEM DIBBETIUM ende PETRUM GEYSTERANUM, predicanten respective tot Harynghuysen ende tot Egmont op Zee ende de Hoeve, af-

1) »Artic. 2.» Hierboven staat in B, E en G »A^o 1606 in synodo Harlemensi».

2) »9» B, E, F en G hebben »9, 14». 3) »1 ende 4» F heeft »3 ende 5».

gesonden, die op den 2e November verschenen zyn ende overgelevert hebben een credentie als volcht:

De broederen der Alekmaersschen classis van de zyde (zo men die noempt) der Remonstranten. vuyt den naem der Ed. Mo. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant door de E.E. heeren, de heer raetsheer ADRIAEN JUNIUS ende de E. burgermeester ZEGER DIRCXSZ SCHARLAKEN, harer E. Mog. gedeputeerden, by missive van den 28e deser belast zynde om hare gedeputeerde terstont te schicken tot de synode provinciael, tegenwoordelyck vergadert binnen Enckhuysen, hebben goetgevonden, om die voorsch. last te gehoorsamen, datelyck op nieuws na hare voorgaende deputatie, sonder reden (gelyck zy verstaen) gewraect, te deputeren, gelyck zy deputeren mits desen JOANNEM DIBBETIUM ende PETRUM GEYSTERANUM, predicanten respective tot Harynghuysen ende tot Egmont op Zee ende de Hoeve, haren lieven medebroederen in Christo, bevelende denselven haren gedeputeerden haer vuyterste naersticheyt te doen om alle voorvallende zwaricheden op de voorsch. synode na den regel van Gods h. woort te helpen beslichten ende dat met behoudenis van de christelycke vryheyt, in haer voorgaende credentie gementionneert. Tegen welcke vryheyt niet en strydt (soot de deputanten te voren verstaen hebben ende alsnoch verstaen), dat zy haerzelve der bovengemelder sinode nae behooren onderwerpen volgende den regel des apostels Petri: Weest alle melcanderen onderdanich. Beloven derhalven dezelve voor goet ende bondich aen te nemen ende te houden al tgene, dat in de voorsch. synode beraemt ende besloten zal werden, conform ende gelyckformich zynde den woorde Godes, biddende God, den Vader onses Heeren ende Saliehmakers Jesu Christi, de voorsch. sinodale vergaderynge met zynen h. Geest alsoo te stuyren ende te leyden, dat alles daerin gehandelt ende besloten werde tot syns naems eere ende christelycke bevredynghe ende stichtynghe zyner gemeynte. Amen. Aldus gedaen in hare classicale vergaderynge desen 30 October 1618 ende vuyt name derselver onderteykent

JAN EVERTSZ, predicant tot Alekmaer, als scriba classis.

Ende gemerckt de voorsch. Remonstranten in de voorsch. credentie dese vergaderynghe besculdigen als zonder reden hare voorgaende gedeputeerde gewraect te hebben ende alsnoch op een nieu vuytbedyngen aen haer te behouden die christelycke vryheyt, waervan zy in haer voorgaende credentie gementionneert hadden, so heeft het synodus, het eerste voor desen met stilswygen voorbygaende, dewyle daerop in haren brief aen de E. M. heeren Staten, hiervoren in actis geïnserceert, genoechaem geantwoort is, de gecommitteerde gevraecht, wat zy ende hare principalen verstonden by de christelycke vryheyt, die de credentie vuytbedyngt. Waerop zy geantwoort hebben daerby te verstaen die vryheyt, die Christus haer in zyn evangelie gegeven heeft, als hy zeyt: Een is uwe

meester, namelijk Christus. Ende wederom gevraecht zynde, waerin zy verstonden dese vryheyte te bestaen, gaven voor antwoord: daerin dat hare principale niet wilden gebonden zyn aen de woorden van hare gecommiteerde maer alleen aen de woorden van de Schrifture.

Het synodus, op alles wel lettende, heeft verclaert, alhoewel daer meer als genoegsame reden was om hare credentie te wraecken, dat men haer nochtans om redenen (niet op hare credentie, soo deselve daer leyte, maer sooals se behoort te wesen ende inzonderheyte op de ronde verclarynge van haer te doen: 1. dat zy niet meer hebben dan de vyf articulen, 2. dat se haer de vergaderynge onderwerpen) plaetse in de vergaderynge sal verleenende ende in de verder besoigne mede stemmen gunnen, op gelycken voet als te voren in de zake van Hoorn is geresolveert geweest, sonder nochtans daermede de clausulen, in de voorsch. credentie gestelt, ende hetghene de behoorycke ende ordinaris maniere van procederen in desen te buyten gaet int minste te approberen. Dese resolutie haer voorgehouden zynde ende zy op de vraghe, ofse yet meer buyten de vyf articulen tegen de leere der Gereformeerde kercke, hier te lande tot noch toe gepredickt, hadden, niet willende cathgorice antwoorden maer vuytvluchten zoeckende ende alzo de vergaderynge met dubbelsinnigheden, verdraeyyngen van redenen, capteryyngen van woorden, ludificatien ende propoosten buyten de materie een tytlang opgehouden hebbende, zyn zy eyntlick met noch een derde voortgecomen, waervan in de credentie int minste niet gementioneert was, namelyck hunnen last van hare principalen te zyn geen plaetse te zullen nemen maer wederom tot den haren te keeren, zoo de vergaderynge haer niet wil erkennen noch ontfanghen voor broeders in Christo. De vergaderynge op dese vuytvluchten lettende ende haer te kennen gevende, dat zy het stuck van de broederscap in haer geheel laten wilde als behoorende tot het nationale synodus, alwaer die materie liberé gedisputeert ende oock ghedecideert zal werden, heeft haer tot een overvloed de voorsch. vraghe noch eenmael voorgesteld ende belastet rondelyck met jae ofte neen te antwoorden. Maar zy hebben gedifficulteert ende vuytvluchten gesocht als vooren, in voegen dat zy zeyden haer niet te kunnen verclaren over haer gevoelen, of de vergaderynghe moest haer eerst verclaren over het hare, jae dat GEYSTERANUS int besonder, tot 3, 4 malen toe van mynheeren de commissarisen, de raetsheer JUNIO ende burgermeester ZEGER DIRCXSZ, met goeden ernst ende fundamenten eerst voor haer particulier ende daerna in den name van de heeren Staten aengemaent ende belast zynde om hem op de vrage te verclaren, alzo hy gesuspecteert was van Socinianismo, rontvuyt zeyde, dat hyt niet noodich achtete daerop te antwoorden ende, so yemant yet te zeggen hadde, dat die tegens hem actie institueren zoude, item dat hy

niet gecomen was om geexamineert te werden maer als een medelidit met de vergaderynge te zitten etc.

De vergaderynghe dan merckende, dat de voorsch. gecommiteerde op de voorsch. vraghe niet categorice wilden antwoorden, oock dat de gesuspecteerde van Socinianismo hem niet verclaren wilde ende dat zy een achterdeure open hielden als hebbende een credentie in geschrifte ende dan noch een in den boesem, ende wat achter de christelycke vryhey, daer zy hun op beriepen, schuyld¹⁾, heeft eyndelyck geoordeelt ende hun aengeseyt, dat zy in desen synodo niet ontfanckelyck waren ende derhalven wel weder vertrecken mochten.

XI.

Is in de vergaderynge van de heeren commissarisen ter handen gestelt ende in dezelve gelesen copie van zekere lange remonstrantie, by de Remonstranten in de conferentie bekendt, aen de heeren Staten van Holland ende Westvrieslant overgelevert, inhoudende redenen, waerom zy declineren het oordeel van de sinoden soo particulier, provinciael als nationaal, gelyck dezelve tot noch toe nae tgebruyck der Gereformeerde kercken gehouden zyn, ende stellende een voet, begrepen in 12 articulen, waerop zy den synodum begeeren gehouden te hebben ende dienvolgens op denzelven gereset zyn te verschynen. Op welcke remonstrantie van de heeren Staten voornomt voor apostille geteeckent was, dat dezelve door hare E. Mo. gecommiteerde, gaende op de respectieve sinoden van Zuyt- ende Noortholland zoude werden voortgebracht om in dezelve rypelyck overwogen te werden sonder partydicheyt ende hevicheyt of menschelycke passien ende gedaen zulex als voor den dienste der landen ende christelycke Gereformeerde kercken mitsgaders tot redelyck contentement van den kerkendienaren Remonstranten, in dezelve remonstrantie geoert, zoude moghen bevonden werden te behooren.

Is oock de vergaderynge naderhant toegesonden ende bekendt gemaect, tgene het synodus van Zuytholland, vergadert tot Delf, op de voorsch. remonstrantie tot antwoorde aen de Ed. Mo. heeren Staten van Holland ende Westvrieslant hadde ingestelt. Is geresolveert, alhoewel tgene by het Zuythollantsche synodus ingestelt is, suffisant ende bundich genoeg was, dat nochtans vuyt de name van dese vergaderynge oock mede int besonder yet op de voorsch. remonstrantie gestelt ende aen de heeren Staten overgesonden zal worden. Ende zyn daertoe geordonneert D. SAMUEL BARTOLDI, D. JACOBUS ALBERTI ende D. JOANNES JUNIUS, die haer werck ter vergaderynghe hebben ingelevert, ende tzelve by diezelve gelesen ende geapprobeert zynde, is het voorts, neffens hetghene dat ons

¹⁾ »schuyld« F heeft »noch meer schuyld«.

vuyt Zuythollant toegesonden was, overgelevert aen de heeren commissarisen om de heeren Staten voorgedragen ende bekend ghemaect te werden.

XII.

Syn gedeputeert ad sinodum nationalem van wegen de Noorthollantsche sinodus: D. JACOBUS ROLANDUS, D. JACOBUS TRIGLANDIUS, predicanten tot Amsterdam, D. SAMUEL BARTOLDI, predicant tot Munniekendam, D. ABRAHAMUS à DOORES LAER, predicant tot Enckhuysen, GERRIT JANSSEN VAN DER NYENBURG, ouderlyng tot Alckmaer, ende DIRCK HEYNCK ¹⁾, ouderlyng tot Amsterdam. Hebbende onder de predicanten de naeste stemmen daeraen D. VINCENTIUS MEUSEVOET ende onder de ouderlyngen DOMINICUS HEEMSKERCK van Amsterdam ²⁾.

XIII.

Alhoewel D. PLACIUS nu thien jaren lang de deputatie gedragen heeft ende ten dien aenzien wel zoude moghen verschoont werden, so is nochtans goetgevonden, overmits denzelven tyt geduerenden geen particuliere synoden gehouden zyn, dat hy denzelven last noch dragen zal tot het naest te houden synodus Ende is hem in de plaetse ROGHI s. g. met de meeste stemmen bygevoecht D. HERMANNUS GERHARDI, predicant tot Enckhuysen, hebbende naest hem de naeste ³⁾ stemmen D. VINCENTIUS MEUSEVOET, predicant tot Schagen.

XIV.

Heeft D. SAMUEL BARTOLDI rapport gedaen van wegen zyne deputatie uyt name des Noorthollantschen synodi op den synodum van Gelderlant, gehouden tot Arnhem anno 1608, ende is daerover van de vergaderyng bedanckt Ende is voorts tot onderhoudynghe van de correspondentie met de synodo van Gelderlant bestemt D. CASPARUS HEYDANUS, predicant tot Amsterdam, hebbende naest hem de meeste stemmen D. RIPPERTUS SIXTI, predicant tot Hoorn

Ende tot correspondentie met den synodo van Groenyngen RIPPERTUS SIXTUS, predicant tot Hoorn, hebbende naest hem de meeste stemmen D. VINCENTIUS MEUSEVOET, predicant tot Scagen.

¹⁾ »Heynck" B en E hebben »Heyng". ²⁾ Hierop volgt in B en E nog: »die getreden is in de plaetse van GERRIT JANSSEN voorsz., overmits deselve was gecommiteert ad synodum nationalem van de heren Staten van Hollant en Westvrieslant".
³⁾ »naeste" B, E, F en G hebben »meeste".

XV.

Staet des verschils aengaende de vyf articulen, by theses ende antitheses gestelt in den synodo particulari van Noorthollant, om gebracht te worden ad synodum nationalem.

I. Van de eeuwighe verkiesynge Gods ende praedestinatatie tot salicheyt.

Theses ¹⁾ 1.

De praedestinatatie ter zalicheyt, in den evangelio geopenbaert, in dese, dat Godt voor de grontleggynghe des werelts met een eewich ende onveranderlick beslyt zekere menscen vuytvercoren heeft om dezelve in der tyt te begaven met het warachtich geloof ende door Christum salich te maken tot prys van zyn heerlycke genade.

Antitheses 1.

Daer en is geen ander predestinatatie ter zalicheyt als dese, dat God met een eewich ende onveranderlyck beslyt besloten heeft in Christo ende door Christum salich te maken, die in denzelven zynen zone Jesum gelooven ende in den geloove ende gehoorsaemheyte des geloofs ten eynde toe volherden.

2.

Het welbehagen Gods is de eenige oorsake der verkiesynge.

2.

Het welbehagen Gods en is niet de eenige oorsake der verkiesynge.

3.

God heeft den mensche int verkiesen niet aengemerckt als geloovich nochte int geloove ende gehoorsaemheyte des geloofs volherdende.

3.

God heeft den mensche int verkiesen aengemerckt als geloovich ende int geloove ende gehoorsaemheyte des geloofs volherdende.

4.

Het voorgesien geloove en is geen voorgaende conditie ofte oorsake der verkiesynge maer een effect derzelve.

¹⁾ Deze theses en antitheses zijn in dit en andere HSS. in twee kolommen geschreven.

[4.]

Het voorgesien geloove is een voorgaende conditie ofte oorsake der verkiesynge ende geen effect derzelve.

5.

De mensche can in dit leven versekert zyn van zyne verkiesynge.

[5.]

De mensche en can in dit leven niet versekert zyn van zyne verkie-
synge Nicol. Grevinc contra Ames. pag. 138 ende Conf. 1) pag. 423.

II. Van de cracht des doots Christi.

Thes. 1.

Christus Jesus is na den raet, last ende commissie zyns Vaders niet gestorven zonder onderscheyt voor alle ende een yder mensche maer alleen voor de vuytvercorene

Antith. 1.

Christus Jesus is na den raet, last ende commissie zyns Vaders gesturven zonder onderscheyt voor alle ende een yder mensche ende niet alleen voor de vuytvercorene.

2.

Volgens dien heeft hy door zyn doot de vergevynghe der zonden ende versoenynghe met Godt niet verwurven voor alle menschen.

2.

Volgens dien heeft hy door zyn doot de vergevynghe der zonden ende versoenynghe met God verwurven voor alle menschen, selfs oock voor den-
genen die verloren gaen.

3.

Sodat Christus alle denghenen, voor welke hy gesturven is ende dien hy de vergevynghe der zonden ende versoenynghe met God verwurven heeft, sekerlyck van de doot bevrydt ende int eewige leven overbrengt.

[3.]

Sodat Christus niet alle denghenen, voor denwelcken hy gesturven is ende dien hy de vergevynghe der zonden ende versoenynghe met God verwurven heeft, sekerlyck van den doot bevrydt ende int eewige leven overbrengt.

1) »Conf." B, E en G hebben »Confer."

III. Van de verdorventheyt des onherboren mensches ende zyn onvermoghden tot het ware geestelycke goet.

Thes. 1.

De mensche buyten de genade der wedergeboorte is t'eenemaal geestelyck doot.

Antith. 1.

De mensche buyten de genade der wedergeboorte en is niet t'eenemaal geestelyck doot.

2.

D'onherboren mensche is geheel verblindt in zyn verstant, zynen wille afkeerich van Godt ende strydich met Gods wille, zyn affecten ongeregelt ende boos, soodat hy, ontbloot zynde van alle geestelycke crachten ende vermoghden tot het ware goet, gansschelyck geneycht is tot allen quaden.

2.

D'onherboren mensche en is in zyn verstant niet so t'eenemaal verblindt noch met zyn wille ende affecten zoo afkeerich van God, dat hy geen crachten of vermogen zoude hebben om het geestelycke goet te verstaen ende te doen ende dat hy gansschelyck geneycht soude zyn tot allen quaden.

3.

In de geestelycke doot zyn de geestelycke gaven alsoo gescheyden van den wille, dat dezelve niet anders can willen ende doen als quaet.

3.

In de geestelycke doot zyn de geestelycke gaven alzo niet gescheyden van de wille, of dezelve heeft behouden de vryheyt ende macht om tgoet ende quaet te mogen willen ende doen.

4.

De vryheijt van de wille bestaet daerin niet, dat se even vry is tot het goede als tot het quade.

4.

De vryheyt van de wille bestaet daerin, dat se even vry is tot het goede als tot het quade. Confer. pag. 276 ¹⁾.

¹⁾ »Confer. pag. 276'' ontbr. in D.

IV. Van de crachtige genade der wedergeboorte.

Thes. 1.

De eenige inwendige oorsake der wedergeboorte is de genadighe werckynge des H. Geestes ende niet mede het medewercken van de vrye wille des mensches.

Antith. 1.

De genadige werckynge des H. Geestes en is niet de eenige inwendige oorsake der wedergeboorte maer oock mede het medewercken van den vryen wille des mensches.

2.

Dese genadige werckynge en geschiet niet alleen int verstant ende affecten om die te verlichten ende te reynighen maer oock in de wille om die te maken van quaet goet.

2.

Dese genadige werckynge geschiet alleen int verstant ende affecten om die te verlichten ende te reynighen ende niet in de wille om die te maken van quaet goet.

3.

De genade der wedergeboorte geschiet met zulck een cracht, dat hare werckynge van den mensch niet can int geheel verwonnen ende verhindert worden, zulck dat alle dieghene, in dewelcke God werckt met wille ende voornemen om haer te bekeeren, oock datelyck bekeert werden.

3.

De genade der wedergeboorte geschiet met zulck een cracht, dat hare werckynge van den mensch can int geheel verwonnen ende verhindert worden, sulck dat vele, in denwelcken God werckt met wille ende voornemen om haer te bekeeren, niet bekeert en worden.

4.

Dienvolgende roept God met een crachtiger roepynge diegene, die bekeert worden, als die, die onbekeert blyven.

4.

Dienvolgens en roept God niet met een crachtiger roepynge denghenen, die bekeert werden, als die, die onbekeert blyven.

5.

De H. Geest ende het woort en zyn zoo niet te samen gevoecht, dat een ygelyck, dien twoort geprediet wort, genoegsame crachten ontfangt om hem te bekeeren, zo hy wil.

5.

De H. Geest ende het woort zyn zo te samen gevoecht, dat een ygelyck, dien twoort gepredickt wort, genoegsame crachten ontfangt om hem te bekeeren, zo hy wil.

V. Van de volstandicheyt der warer geloovigen in den geloove
ende van de zekerheyt der zalicheyt.

Thes. 1.

De ware geloovige en kunnen van den geloove niet geheelycken noch eyndelycken afvallen ende verloren gaen.

Antith. 1.

De ware geloovige kunnen van den geloove geheelycken ende eyndelycken afvallen ende verloren gaen.

2.

De leere van de zekere volhardyng der geloovigen is een fundament van den troost der kinderen Gods, de ware godsalicheyt ende goede wercken gansch profytelyck, ende dienvolgende is het Gods wille, dat de geloovige daerom bidden.

2.

De leere van de zekere volherdyng der geloovigen en is geen fundament van den troost der kinderen Gods, is de ware godsalicheyt ende goede wercken hinderlyck ende schadelyck ende dienvolgende en is het Gods wille niet, dat de geloovige daerom bidden.

3.

De volhardyng der geloovighen is gegront op den onveranderlycken raet, wille ende cracht Gods, op de waerheyt zyner beloften, die seecker syn, ende op de sorge ende voorbidyng Christi des middelaers, die altyts verhoort is, ende niet mede op den wedergeboren wille ende het toedoen des menschen.

3.

De volherdyng der geloovigen en is niet gegront op den onveranderlycken raet, wille ende cracht Gods noch op de waerheyt zyner beloften,

die onseker zyn, noch op de sorge ende voorbidlynge Christi des midde-laers, die niet altyt verhoort is, maer mede op de wedergeboren wille en het toedoen des menschen.

4.

Overzulex can de geloovige mensch sich van zyne salicheyt versekert houden zonder speciale openbarynge van Godt te hebben ontfanghen.

4.

Overzulex en can de geloovighe mensch sich van zyne zalicheyt niet versekert houden zonder speciale openbarynge van Godt te hebben ontfangen.

Sub titulo Van de rechtvaerdichmakynghe.

Thes.

tGeloove, daerdoor de mensche gherechtvaerdicht wort, is alleen tge-loove in Jesum Christum. Rom 3 : 22, 25; Gal. 2 : 16.

Antith.

tGeloove, daerdoor de mensche gherechtvaerdicht wort, is niet alleen tge-loove in Jesum Christum. Arm. ad 31 art. pag. 87 ende 123. Bert. Epist ad Sibr. pag. 75, 76.

De andere poincten, buyten de voorsch. articulen gaende, werden ge-refereert tot de theses ende antitheses, by de broederen van Amsterdam gestelt ende in de classen gevisiteert.

XVI.

Censura morum is gehouden ende zal tnaeste synodus werden gehou-den tot Eedam, alwaer hetzelve by die van Eedam met een predicatie zal werden aengevanghen ende by die van Enckhuysen met een predi-catie geeyndicht. Ende geordonneert zynde, dat yeder classis copie zal hebben van dese handelynge, is de vergaderynge in goede vrede ende eenicheyt gescheyden.

Aldus geeyndicht tot Enckhuysen den 5e November 1618.

Ende was onderteekent

Gecollationeerd met syn	JACOBUS ROLANDUS, electus synodi praeses.
principale, bevonden daer-	ABRAHAMUS à DOORES LAER, electus synodi scriba.
mede te accorderen.	

ABRAH. à DOORES LAER ¹⁾.

¹⁾ »Gecollationeerd — Dooreslaer” ontbr. in B, E en G.

Handelinghe van de vergaderinghe der ghedeputeerde des synodi, ghehouden binnen Hoorn den 4 Decembris ende vervolgghens in 't jaer 1618.

Naerdad de bedienaers des h. evangeliums met de ouderlinghen, die ghedeputeert waren van den synodo om in de saecke JOH. WALLESIUS en JOH. ARNOLDI midtsgaders ISAACI WELSINGII, soo daer yet voorviel, te handelen (als met namen PETRUS PLANCIUS, predicant tot Amsterdam, HERMANNUS GERARDI, predicant binnen Enchuysen, ROBERTUS PUPPIUS, predicant tot Edam, AMBROSIUS JOHANNIS, predicant tot Pettem, JOH. DERRAMOUDT, predicant tot Beverwyck, PHILIPPUS RULAEUS, predicant tot Naerden, JOH. URSINUS, predicant tot Medenblyck, CLAES CORNELISZ, ouderline van Schaghen, en JACOB CLAESZ, ouderlinck tot Edam) vergadert ende byeen ghecommen waren, is naer aenroepinghe van den name Godts tot praesidem ghestelt D. HERMANNUS GERARDI en tot scribam JOH. URSINUS.

Alsoo de E.E. heeren burghemeesteren deeser steede door D. RIPPERTUM SIXTI ons aendienden, of het niet goetd ware, dat deselve 2 personen, die de vergaderinghe, tanderen tyden om deselve saecke JOH. WALLESIUS ghehouden, van der E. heeren borghemeesteren weege hadden gheassisteert, deese onse vergaderinghe werden weder byghevoucht, is verstaen, dat hetselve niet ongheraden en ware, doch alleen om kennisse van saecken te neemen, met hare advisen de vergaderinghe te dienen, doch niet om *suffragia decisiva* te gheeven. Syn *oversulcx* ghenomineert D. HERMANNUS GERARDI, D. PHILIPPUS RULAEUS om den E. heeren burghemeesteren tselve aen te dienen. De E. heeren hebben dat ooc ghewillichlycken aenghenoomen ende de voorghemelte personen, als de E. CORNELIS CORNELISZ KEYSER ende CORNELIS CLAESZ tot dien eynde versocht, dewelcke ooc volghens het versouck, aen haer ghedaen, in deese vergaderinghe syn verscheenen ende van deselve vruntlycken ontfanghen.

Alsoo JOH. WALLESIUS en JOH. ARNOLDI in den synodo hadden gheprotesteert teeghen seekere classicale sententie des classis van Hoorn, daerby versoeckende, dat sy weederom in haer voorighen staet ghestelt, dacten en actitaten teeghen haer gheanulleert en hare pampieren haer gherestitueert mochten werden ende de judicature daervan tot deese vergaderinghe was van den synodo gherenvojeert, is goetghbevonden de voornoemde personen te ontbieden en daerover te hooren.

JOH. ARNOLDI instaeende heeft verclaert het protest te laten vallen, te achten alsof het niet ghedaen en ware en van syn recht daerin te wycken, doch heeft versocht copie van tgeene over de poincten der besculdinghe tanderen tyden was ghebesoingneert, opdat hy die hebbende

hem daerop mochte prepareeren. Maer JOH. WALLESIUS heeft by syn protest en versoeck ghepersisteert, welck in deese vergaderinghe gheleesen synde, is goetgevonden de ghedeputeerde des classis van Hoorn daerop te hooren en met JOH. WALLESIUS te confronteeren om de reedenen vant protest en de rechtvaerdichheit der saecke te beeter te verstaen.

D. WALLESIUS heeft verclaert wel gheweeten te hebben, dat in de vergaderinghe, over eenighe jaren ghehouden, judicature over syn leere geschieden soude en dienvolghens dat hy teegen deselve noyt niet en heeft ghehadt, maer begeert dat van stuck tot stuck syn saecke soude gheoordeelt werden.

Het protest WALLESIUS met de reedenen van dien in de vreesse des Heeren overwooghen synde, is verstaen, dat de broederen des classis wel en wettelyck hebben ghedaen, dat se JOH. WALLESIUS en JOH. ARNOLDI wt hare classicale vergaderinghe by provisie hebben gheslooten, totdat sy ex reatu souden weesen ghestelt volgens de advysen, van de classen deeses synodi daerop ghegheven, en dienvolgens dat de reedenen van het protest, op die wtslyutinghe synde, syn gantsch onghefondeert Doch aengaende dat in de classicale meede is vervatet van de valscheit der leere, in dewelcke de voornoemde persoonen souden syn bevonden, dat laet de vergaderinghe in syn weerde staen, totdat hare saecke naerder sal weesen ondersocht. Wat ooc het versouck WALLESIUS aengaet, daervan voorheenen is ghemeldet, is goetgevonden hetselve hem af te slaen. Desghelycx is meede van het versoeck JOH. ARNOLDI gheoordeelt.

Ende om voort te gaen tot ondersouck der voornoemder persoonen leere en leeven is gheresolveert, dat men de beschuldighen, tanderen tyden teegen deselve inghebracht, met hare antwoorden daerop rypelyck overweeghen soude om, dat ghedaen synde, haer verder te hooren ende, ten vollen ghehoort hebbende, te handelen naerdad men verstaen sal te behooren.

De kennisse van de voornoemde beschuldighen ende antwoorden ghenoomen synde, is goetgevonden den kerckenraet van Hoorn, die in de Ramen vergadert, af te vraghen, of sy yet meer hadden teegen JOH. WALLESIUS ende JOH. ARNOLDI in te brenghen De kerckenraet, inghestaen synde, heeft aenghenoomen tgeene sy noch hadden tegen haer in scrift te vervatten ende de vergaderinghe over te gheeven, welck sy ooc volgende hare belofte hebben volbracht.

Alsoo zekere LYSBETH CORNELIS van Edam aen deese vergaderinghe claechde, dat den kerckenraet van Edam den voorslach tot vrede, in den synodo ghenoomen, noch niet en hadde inghewillicht, werde goetgevonden aen den kerckenraet te scrijven om haer te versoecken, dat sy doch den voorgheslaghen middel en wech souden ingaen om alle ver-

der moeyte en swarichheyt voor te coomen of, soo sy haer daertoe niet en conde verstaen, dat wt den midden van haer eenighe souden werden ghedeputeert, die op den 10 Decembris in deese vergaderinghe mochten verschynen om reedenen van weygheringhe in te bringhen.

De ghedeputeerde des kerckenraets verscheenen synde, hebben gheproponeert verscheyden reedenen, om dewelcke sy niet en hebben conen inwillighen den voornoemden voorslach tot vrede. Is daerom ghesolveert hetselve de voornoemde **LYSBETH CORNELIS** aen te schryven en haer te vermanen, dat sy haer houde aan tgeene by de ses ghecommitteerde is goetgevonden en in den synodo gheapprobeert.

Is verstaen, dat men **WALLESIUS** soude voorstellen de voorighe resolutie, over syn protest en versouekt ghenoomen, ten 2e of hy by hetgeene, dat hy soo in scrift als in druck op de beschuldiging der ouderlinghen heeft gheantwoort, noch persisteert, en of hy ooc wat meer heeft tot syn verantwoordinghe in te brenghen. Waerop **WALLESIUS** insttaande heeft gheantwoort aengaende het 1. dat hy acte versochte van de resolutie en op het 2. wtstel van tydt om hem te bedineken. Het eerste is hem afgheslaghen, het 2. gheconsenteert, doch met conditie, dat hetselfde hiernaer in consequentie niet en werde by hem ghetrocken.

JOH. ARNOLDI gheciteert en in de vergaderinghe verscheenen synde, is meede gheproponeert de resolutie, over syn versoek te vooren ghenoomen, midtsgaders afgevraecht, of hy by syn voorighe antwoorde op de beschuldighen, teegen hem inghebracht, volherde ende yet meer tot syne verantwoordinghe hadde voor te stellen. Waerop hy heeft verclaert by het voorighe te persisteren, latende staen de recriminatie, die hy in voorighen tyden hadden mooghen en noch soude mooghen doen.

Alsoo daer wierde gevraecht, op wat maniere en wyse men met **JOH. WALLESIUS** en **JOH. ARNOLDI** soude mooghen handelen om tot bevreedinghe van de kereke van Hoorn te mooghen gheraken, is gheoordeelt, dat men in die artyckelen, die met de vyf Remonstrantsche gheen ghemeyschap hebben, haer sal aenwysen, dat se teegen Godts woort hebben gheleert, maer sooveel die artyckelen aengaet, die met de leere der Remonstranten accordeeren, sal men hem zoeken te onderrechten en soo sy gheen onderwysinghe toe en laten, sal de decisie daervan tot den synodum nationalem werden gherefereert.

Alsoo **WALLESIUS** syn bedencken ghenoomen hadde, inghestaen synde, heeft verclaert, alsoo hy in syn voorgaende scriften van antwoorde, by hem onderteyckent, hem leersaem heeft ghestelt om te verbeeteren naer Godts woort, daerin wt Godts woordt hem sal beweesen worden ghefeylt

te syn, soo persisteert hy alsnoch daerby en latet voor dees tydt blyven by syn voorighe antwoord. Dit voorghestelde heeft WALLESIUS ghedictteert en, ghevraecht synde, daerby noch gheseyt, dat hy niet en hadde meer in te brengen tot antwoordt op die poincten. WALLESIUS heeft opt versoeck deeser vergaderinghe aenghenoomen hetgheene hy heeft ghedictteert met syn eyghen hant scriftelyck over te gheven.

Om tot naerder ondersouck der leere WALLESIUS eerst te coomen syn de naervolgende artyculen hem voorghestelt, waerop hy gheantwoort heeft als volcht:

Op den 2en artyckel, dat syn penne in syn voorighe antwoordt wt onvoorsichtichheit te verre gheloopen heeft, overmidts hy de praedestinatie en Cristum beyde wel erkent voor het fundament der salichheit, doch in sulcken sin dat Christus voorgaet in ordre voor de praedestinatie der menschen ter salichheit, dat is dat Godt eer Cristum heeft verordineert tot een middelaer des nieuwen verbonts in conformite desselven verbonts, eer hy eenighe menschen ter salichheit heeft ghepredestineert.

Op den 6 artyckel, dat Cristus vergeevinghe en reyninghe der sonden ten dienste van een ider mensche hooft voor hooft, soo int nieuwe als int oude verbont, heeft verworven en dat Cristus heeft ghedraghen de sonden des gantschen menschelycken gheslachts.

Op den 8. heeft hy verclaert, dat wy de vuylichheit niet en connen wechwerpen, tensy dat Godt eerst door syn geest syn woort in ons plante, ons verstant verlichtende etc.

Op den 9. en heeft men hem niet tot naerder antwoordt connen cryghen.

Op den 10, dat hy het woort successivelyck heeft ghebruyckt om de trappen des gheloofs te kennen te gheeven.

Opt 11. en heeft men niet naerders connen verstaen.

Opt 14. heeft ghepersisteert by syn voorighe antwoorde alsoo sy staet.

Opt 16. is aengheweesen een manere van spreken teegen Godts woort strydich, namelyck dat Godt geeft het gheloove by conditie.

Opt 19. dat hy noch gheen ander werckinghe Goodes ontrent den wille en kent naer de weedergeboorte als morale motionem, doch suspendeert syn oordeel, totdat het in den synodo nationali sal werden ghedecideert. Argumenten tot overtuyginghe van syn dwalinghe per formam syllogismi hem voorghestelt synde, en heeft gantschelyck niet willen antwoorden, en voorgheworpen synde, dat wt het laetste lidt van het artyckel volcht de weederstandelycke ghenade, heeft meede niet willen antwoorden.

Opt 20. persisteert hy by syn antwoorde.

Opt 21. blyft by het artyckel en heeft gheseyt, dat Petrus door syn gheloof is salich gheworden, omdat hyt heeft ghepractiseert.

Opt 22 antwoorde hy te pessisteren by het artyckel, tot bewys daer-

toe inbrengende Isaiæ 1: Ick hebbe kinderen opgevoet etc. en Heb. 6: Die tgoede woort Godts ghesmaeckt hebben; dryvende dat de Jooden Isaiæ 1 niet alleen kinderen Godts waren ten aensien van de ghenade des wterlycken verbonts, maer ooc ten aensien van de ghenade der weedergheloorde ende dat die het goede woordts Godts ghesmaeckt hadden, het ware salichmakende gheloove hadden. Heeft daerbenevens noch verclaert, dat diegheene, die de beginselen der weedergheloorde hebben, staen in den stant der ghenaden en salichheit en connen nochtans daarvan afvallen, dat is, ghelyck hy seyde, coomen tot den staet des toorns, daerby voegende, dat Christum aendoen is het beginsel der weedergheloorde, Cristo ingelyft te syn is de volcommentheit.

Opt 23 persisteert by syn antwoorde.

Opt 24 te blyven by tegeene hy te vooren hadde gheantwoordt en dienvolghens gheseyt, dat de Israeliten conden Godts verbont houden en soo sy daertoe gheen ghenade hadden ghehadt, dat Godt een tyrannich verbont soude hebben ghemaect. Ghevraecht synde, wat hy verstondt by dat verbont, zeyde: de wet der zeeden, ceremonien en politien. Wederom ghevraecht synde, wat het zy in het verbont syn en dat te houden, antwoorde: in de vreese Godts wandelen en Godt ghehoorsaemheit volgens den inhoudt desselfs bewysen; doende daerby, dat de soodanighe daarvan conden afvallen.

Opt 26. heeft verclaert, dat een cristen hem niet alleen van de tegenwoordighe maer ooc van de toecommende ghenade can verseecken, doch ghevraecht, hoet met syn voorighe antwoorden accordeerde, heeft niet willen antwoorden.

Opt 37, 39, 40, 41, 53, 55, 57, 64 en ooc de conclusie syns ghedruckten boecx heeft hy ghepersisteert by hetgheene daerin was vervaet, niet willende yet naerders tot verclaringhe bybrengen.

JOH. ARNOLDI syn ooc deese naervolgende artyculen tot naerder ondersouck syner leere voorghestelt, op dewelcke hy gheantwoort heeft als volcht:

Op den eersten artikel heeft hy verclaert by denselven te persisteeren en onder anderen voorleesende een plaetse wt MELANCTHON en daerop ghevraecht synde, of Saul den gheest der weedergheloorde wtghestort heeft, antwoorde jae sulcx syn ghevoelen te syn.

Op den 2. dat hy int point van de predestinatie niet met de Confessie der Nederlantsche kercken strictelyck ghenoomen maer met MELANCTHON ghevoelde, midtsgaders in alle poincten daeraen cleevende. Siet de ghedruete antwoordt, alwaer eenighe derselver poincten werden ghestelt.

Op den 3. persisteert by denselven.

Op den 6. heeft niet alleen by den artyckel ghebleeven maer ooc be-

kent, dat eenighe, die waerlyck gherechtvaardicht en Christo inghelyft syn, connen gheheelyck en eyndelyck afvallen en verlooren gaen.

Den 9 artyckel heeft hy onbeantwoort staen laten.

De copie der niewer beschuldighen, van den kerckenraet teeghen JOH. WALLESIJ en JOH. ARNOLDI inghebracht, is haer overgegeven om daerop hare verantwoordinghe in te brenghen, dewelcke inghestaen synde hebben gheantwoort als volcht:

Opt 1. heeft WALLESIUS niet ontkent waerachtich te syn tgeene daer wert gheposeert.

Opt 2. dat sy niet en hebben omghereeden met den schoudt etc. om yemant tot eenighe Remonstrantsche factie te beweeghen maer om te versoecken, dat de predicanten des classis souden willen tot Hoorn verschynen om met haer eenmael onder protestatie te vergaderen, ten eynde sy met malcanderen mochten overweeghen, of de resolutie der E. Mogende heeren Staten aennemelyck ware of niet

Opt 3. hebben sy ontkent gheprocureert te hebben de afstellinghe van de oude ende instellinghe des nieren kerckenraets, maer dat het gheschiet sy by authorityt des magistraets buyten de ghewoonlycke ordre, doch alleen voor die tyt, niettegenstaende sy bekenden het gantsche bewint en beleyt int bestellen van deselve ghehadt te hebben.

Opt 4. heeft ISAACUS WELSINGIUS gheseyt, dat hy hem teeghen het wtgheven der voorreeden van WALLESIJ bouck heeft ghestelt, doch JOH. ARNOLDI en WALLESIUS hebben verclaert sonder haer weeten gheschiet te syn.

Opt 5. dat sy haer verwonderen, dat sulcx tot haer belastinghe inghebracht werdt, aengesien sy den vreedehandel niet hadden afgheslaghen en de 5 articulen daer niet en hadden wtghedruckt dan om deselfde den volcke bekent te maecken, jae dat hetselve niet en sy gheschiet dan door de meeste stemmen des kerckenraets, teeghen welcke ISAACUS WELSINGIUS verclaert hem ghestelt te hebben.

Ghevraecht synde, of sy yetwat naerders tot haer verantwoordinghe op de laetste beschuldighen hebben voor te stellen, hebben gheantwoort: neen.

De partien gheconfronteert en ghehoort synde, is verstaen, dat volgens het eerste artyckel WALLESIUS in de leere van den afval der heylighen met den Remonstranten accordeert; wat de 4 resteerende articulen belangt, dat beyde WALLESIUS en JOH. ARNOLDI haer in verscheyden stucken, soo int omryden met den heer schoutet als int afstellen des ouden en instellen des nieren kerckenraets en andere meer, niet ghedraghen hebben als oprechte predicanten der ware Ghereformeerde kercke toestaet en betaempt.

JOH. WALLISIO en JOH. ARNOLDI ten vollen ghehoort en haer antwoord, soo scriftelyck als mondelyck ghedaen, rypelyck in de vreesse des Heeren ghepondereert en overwooghden synde, achtet deese vergaderinghe haeres ampt te syn judicature daerover te neemen.

Verclaert daerom, dat sy in verscheyden puncten der leere met de Remonstrantsche vyf articulen, alsoo die in de Conferentie en andere hare scriften ghedisputeert en ghededuceed zyn, in den gront gheheel accordeeren en overeencoomen ende oversulex seer qualyck hebben ghedaen, dat sy deselve sonder eenich voorgaende ondersouck en toestemminghe der ghemeener kereke, soo door predycken als in druck wt te gheeven en andersins, onder de ghemeene leeden der kercken hebben ghestroyt en alsoo eenen langhen tyt groote beroerten en swarichheeden in de kereke van Hoorn veroorsaect, behalven dat sy in hare proceduren haer niet en hebben ghedraghen als oprechte predicanten der Ghereformeerde kereke en religie toestaet en betaempt.

Ende om tot bevreesinghe der voornoemde kereke te gheraken, soo ist dat deese vergaderinghe, representeerende den synodum, (siende soo op de ongheneeslycke vervreemdinghe der ghemoederen, die door het ontydich voorstellen van hare leere en andere onbehoorlycke manieren van doen is ontstaen, als ooc op den droevighen stant der kercke van Hoorn, dewelcke vereyscht met den eersten gheremedieert te werden) oordeelt dat de voornoemde persoonen niet en sullen connen stichtelyck blyven predicanten deeser kereke en oversulex haer in deese stadt van alle kerekelycke bedieninghe onthouden, blyvende in suspensie ter tyt en wylen in den synodo nationali decisie over soodanighe poincten der leere sal syn ghedaen, midt conditie dat men ernstlyck aen de E. heeren borghemeesteren sal versoecken, dat haer stipendium gheduerende hare suspentie mach werden ghecontinueert, byaldien sy in alle stillichheyttot behoudinghe en bewaringhe der eenmael ghemaecte vrede haer ghedraghen.

Alsoo de ghedeputeerde van de oude ende nieuwe kerckenraet en ghemeynte, die in de publycke kereke tot Hoorn vergadert, versochten dat hare predicanten niet en souden door deese vergaderinghe werden ghesuspendeert maer hare saecke tot den nationalem synodum werden gherefereert oft, soo alhier yet werde ghedaen, dat het niet en gheschiede dan by forme van accommodatie, als breeder in hare remonstrantie, scriftelyck overghegheven, te sien is, is goetghevonden haer te antwoorden, dat men niet en sal doen tot prejuditie des nationalen synodi, maer alles dat tot bevreesinghe deeser kereke met goeder conschientie gheschieden can.

Alsoo de classis en kerckenraet van Hoorn, in de Ramen vergaderende,

elck een seeker gheschrift aen deese vergaderinghe overleeverden, inhoudende verscheyden clachten en reedenen teegen ISAACUM WELSINGIUM, midtgaders een eysch en conclusie om nimmermeer ghedronghen te mooghen werden den voornoemden ISAACUM in den kerckendienst van Hoorn te ontfanghen, werde goetgevonden denselven te citeeren om op de ingebrachte clachten en reedenen ghehoort te werden. Dewelcke, verscheenen synde ende lecture daervan ghedaen weesende, heeft versocht scriftelycke copie der inghegheven scriften te mooghen hebben. Is verstaen, dat men de scriften selve hem sal ter handen stellen doch onder belofte, dat hy deselve onghequetst weederom deeser vergaderinghe sal behandinghen, ooc sonder copie door hemselven ofte door andere daervan te neemen ofte onder het volc te stroyen, twelck den voornoemden ISAACUS heeft aenghenoomen en belooft nae te coomen. Is dienvolgens hem overghelevert ten 1. een remonstrantie des kerckenraets van Hoorn, inhoudende 7 reedenen, om dewelcke sy verclaert, dat ISACUS niet en can als een predicant hare ghemeente toegevoecht werden. De 1. is ghenoomen van syn onwettelyck beroep en incoomen in de kercke van Hoorn; de 2. van syn onstichtelyck omryden met den heer schoutet etc. om eenighe broederen des classis tot de Remonstrantsche factie binnen Hoorn te beweeghen; de 3. vant wtgheeven eener lasterlycker voorreden, ghestelt voor het ghedruckte boecxken WALLESI; de 4 vant afslaan eens seekeren vreedehandels, van WFLSINGIO mede gheschiet, omdat hy met de andere predicanten meede wilde blyven by de 5 artyculen, kerckenorderinghe des jaers 91 ende de resolutie der E. Mogende heeren Staten etc.; de 5 vant wtbidden eener disputatie, aen RIPPERTUM ghedaen etc. midtgaders dat hy van VORSTIO tot den dienst deeser kercke was gherecommandeert, als een Remonstrant was beroupen en somwylen eenighe Remonstrantsche leeringhen hadde ghedreeven; de 6 van syn ghemeenschap met DOMINICO, die met Sociniaensche en Pelagiaensche dwalinghen is besmet; de 7 van de approbatie der vyf artyculen, van hem voor de E. magistraet gheschiet. Ten 2 is hem ooc overghegheven een gheschrift des classis, vervatende een approbatie der voorgaender 7 reedenen des kerckenraets, met noch vier andere ten selven eynde voorghestelt doch ten principalen met de voorgaende accordeerende, behalven datter wert mentie ghemaect van het wttrecken ISAACI naar Grotsthuysen om den kerckendienaer aldaer de resolutie van den heeren Staten voor te houden en daerop vrede aen te bieden, desghelycx dat hy noyt eenighe alliantie met de ghemeente van den Ramen heeft ghehouden.

WELSINGIO syn antwoorde scriftelyck inghevende, is goetgevonden de partien, ghelyckelyck inghestaen synde, mondelyck daerover laten confereren en debatteeren, in welke conferentie WELSINGIUS opt 2 lidt des 5 reedens rondelyck bekend heeft syn ghevoelen te syn, dat Christus voor

allen menschen ghenouchghedaen heeft ten aensien van syn verdienste, doch ten aensien van syn wtvercoorene naer syn verdiensten en cracht te samen; item dat allen dengheenen, dien Godts woort werdt ghepreedickt, ghenouchsame ghenade ter bekeeringhe ghegheven wordt. Doch heeft daerby gheseyt, dat hy het gheloove eevenwel erkende te syn een vrucht der verkiesinghe, ende op de 7 reeden, dat de vyf Remonstrantsche artykelen, soo sy daer legghen, cristelyck syn.

Alsoo WELSINGIUS in syn scriftelycke antwoorde hadde ghewach ghemaeckt van D. RIPPERTI beroupinghe, is goetghevonden hem af te vrighen, of hy ooc yets teeghen deselve hadde in te bringhen, en heeft gheantwoort niet daerteeghen te willen voortbringen.

Ende om voort te treden tot de judicature, soo ist dat de vergaderinghe naer rype deliberatie, in de vrees des Heeren daerover ghehouden, oordeelt en verclaert: ten 1. dat WELSINGIUS onordentlyck en confuselyck in den dienst deeser kereke is inghecommen tot afbreucke en meerder bedroufhelyck der ghemeente, die in de Ramen vergadert, en dienvolgens onbehoorlyck heeft ghedaen, dat hy hem tot dienst van sule een kerc heeft laten gebruycken; ten 2. dat hy seer onstichtelyck en onbetamelyck heeft ghedaen, omrydende met den heer schout etc., hodaenich ooc het eynde mach weesen, dat hy hem daerinne heeft voorghestelt; ten 3. aenghesien die lasterlycke en schandelycke voorreeden, staende voor het boeck WALLESIJ, niet alleen onder den name SAPMAE maer ooc WELSINGII in openbaren druck is wtghegaen, ghenoomen hem WELSINGIUS in den kerckenraet teeghen het wtgheven desselven hadde ghestelt, dat hy nochtans hem groflyck heeft vergreepen, dat hy niet openbaerlyck syn misnoeghen over deselve heeft betoont maer met syn stilswyghen ghenouchsaem heeft gheaprobeert en goetghekent; ten 4. dat hy seer onordentlyck en onbehoorlyck heeft ghedaen, dat hy in de artyculen des vreedehandels van de rechtsinnighe broederen des classis heeft ghestipuleert de aenneeminghe van de kerckenordering des jaers 1591 ende de resolutie der E. heeren Staten, eer dat deselve door ghemeeene toestemminghe der kercken waren gheaprobeert; ten 5. dat hy soo doort wtbieden der disputatie, met D. SAPMA aen RIPPERTO ghedaen, als ooc doort dryven van die leeringhen, dewelcke hyselve in de mondelinghe conferentie, hierbooven ghemeldet, ghenouchsaem sich heeft ghecantet teegen de leere der ware Ghereformeerde kereke en syn eenichhedyt in verscheyden poincten met den Remonstranten betoont en daerover hooghelyck is te beschuldighen en te bestraffen; ten 6. dat de voorsz. ISAACUS met meerder ernst hem teeghen SAPMA hadde behooren op te maecken en dienvolghens seer qualyck heeft ghedaen, dat hy soo langhe met denselven ghemeenschap heeft ghehouden; ten 7. dat hy mondelinghe de vyf Remonstrantsche artykelen, sooslyc sy daer ligghen, voor

christelyc heeft erkent, verstaet de vergaderinghe gheen cleen naedencken te gheven, dat hy met den Remonstranten int stuck van leere accordeert, te meer als men daerby verghelyckt de poincten van leere, die hyselve voor deese vergaderinghe voor de zyne heeft aenghenoomen.

Wat de reedenen aengaet, van den classe meede teegen WELSINGIUM inghebracht, aengesien deselve met de voorgaende des kerckenraets ten principalen overeencoomen, soo wert de judicature van deselve gherefereert tot hetgeene booven op de reedenen des kerckenraets is ghestelt.

Derhalven om voort te gaen tot den eysch en conclusie, in de voorgaende scriften voorghestelt, wort verstaen, dat deselve ghenouchsaem is ghefondeert en oversulcx, dat ISACUS WELSINGIUS nimmermeer met stichtinghe de ware Ghereformeerde ghemeente binnen Hoorn tot een predi-cant can toeghevoecht werden, insonderheyt dewyle sodanighe vervremdinghe der ghemoederen tusschen hem en de voornoemde ghemeente is ontstaen, dat gheen vereeninghe tusschen haer te verhoopen is. Dienvolgens om het ghewenste eynde en de ruste en vrede deeser kercke te becoomen, soo ist dat deese vergaderinghe, hare oogen slaende naest de eere Godts op de opbauwinghe en stichtinghe der ghemeente, voor het beste expedient insiet, dat den voorsz. ISAACUS hemselven van alle kerckelycke bedieninghe in deese kercke onthoude, midts conditie dat hy sich in alle stillichheyt ghedraghe en te zamen werde versorcht, dat syn stipendium hem werde vergunt ten tyt en wylen naerder over syn saecke sal weesen ghedisponeert.

Doch aengesien de volle bevreedinghe deeser kercke niet en can werden ghetroffen, tensy dat over de kerckenraden ordre werde ghestelt, acht de vergaderinghe hoochnoodich, dat de kerckenraet, die in de Ramen vergadert, op haer eyghen versoeck van haren ghetrouwen dienst worden bedanckt en die van de publycke kercke van hare bedieninghe ontslaghen werde en dat wt het gantsche corpus der ghemeente een nieuwe kerckenraet door autoriteyt deeser vergaderinghe, met D. RIPPARTO gheassisteert, werde ghestelt. Syn oversulcx eenstemmichlyck deese naervolgende persoonen ghenomineert, tot ouderlinghen: BASTIAEN REYNERSZ, ARIAEN THYSZ, ALBERT BORTSZ, ZEEGER SYMONSZ, secretarius JACOB VAN DER BEECK, PAULUS PIETERSZ, WILLEM CLAESZ, CORNELIS NANNINXSZ; tot diaeckenen: JAN CLAESZ, CLAES PIETERSZ, PIETER DIRCXSZ, compasmaecker, BRANT JANSZ, PIETER JACOBSZ, REYNIER PAUWELSZ, PIETER DIRCXSZ BEN, CORNELIS SYMONSZ, BARENT JANSZ; doch met conditie, dat de kerckenraet, die in den Raemen vergadert, in actuelen dienst blyve ter tyt en wylen de voornoemde persoonen naer behoorlycke voorstellinghe in hare bedieninghe sullen weesen bevesticht.

is lecture ghedaen van de resolutie, over haer ghenoomen, twelc ghedaen synde, hebben sy versocht copie van het dictum der sententie om haer daerover met haer kerckenraet te beraetslaghen, twelc haer is gheaccordeert.

De kerckenraet van de publycke kercke byeen vergadert synde, is tot 2 mael gheciteert, doch heeft gheweyghert te verschynen, waerover de vergaderinghe heeft goetgevonden tgeen over haer was beslooten den 3 kerckendienaren aen te segghen.

De kerckenraet, die in de Ramen vergadert, verscheenen weesende, heeft nae ghedane kennisse van saecken de vergaderinghe van hare moeyte en aerbeyt bedanct, die se tot dienst van deese kercke hadde aenghewent, en haer in alles het goetvinden derselver onderworpen.

De bovenghemelte persoonen, ghenoomineert om het ampt van ouderlinghen en diaeckenen in toecomenden te bedienen, van de vergaderinghe gheroepen synde, is voorghestelt tgeene over hun was ghoetgevonden en hebben deselve naer eenighe voorghewende swarichheeden eyndelyck de resolutie der vergaderinghe aenghenoomen.

Naer twelcke den name Godts aengheroepen synde, is alsoo de vergaderinghe met onderlinghe bedanckinghen vruntlyck ghescheyden.